
Nová strategická koncepce NATO: zájmy a priority České republiky

Tomáš Šindelář, Jan Jireš (eds.)

PCTR

Prague Centre for Transatlantic
Relations / Centrum
transatlantických vztahů

Centrum transatlantických vztahů vysoké školy CEVRO Institut

Praha, září 2010

Projekt *Nová strategická koncepce: zájmy a priority České republiky* byl finančně podpořen Ministerstvem zahraničních věcí České republiky. Za všechny texty, které jsou obsaženy v této publikaci, jsou však zodpovědní výhradně jejich autoři. Nevyjadřují nutně názor MZV ČR.

Editori děkují Janu Havránkovi za pomoc a cenné rady při přípravě této publikace.

Copyright © CEVRO Institut, o.p.s. 2010

ISBN: 978-80-87125-11-3

Obsah

Úvod	5
Shrnutí	9
Policy paper I: Současné bezpečnostní prostředí a nová strategická koncepce	13
Policy paper II: Externí aktéři v nové strategické koncepci	20
Policy paper III: Nástroje a schopnosti NATO	34
Policy paper IV: NATO a Společná bezpečnostní a obranná politika EU	43
Strategická koncepce očima odborné veřejnosti	53
Informace o projektu	59

Úvod

Od podzimu 2009 pracuje NATO na přípravě své nové strategické koncepce, která má nahradit dnes již zastaralou koncepci z roku 1999. Vedle Severoatlantické smlouvy je strategická koncepce základním dokumentem, který určuje ambice, úkoly, schopnosti a nástroje NATO. Cílem nyní vytvářené koncepce je vymezit podobu Aliance pro nadcházejících přibližně deset let.

Dokument je podstatný nejen s ohledem na budoucí vývoj samotné Aliance, ale lze očekávat, že se výrazně promítne i do bezpečnostní politiky jednotlivých členských zemí, Českou republiku nevyjímaje. Nová strategická koncepce se má totiž stát východiskem pro tvorbu české Bílé knihy o obraně, nové Bezpečnostní strategie ČR i nové Koncepce zahraniční politiky ČR.

Příprava strategické koncepce celkově potrvá více než rok a vyvrcholí jejím přijetím na aliančním summitu v Lisabonu v listopadu 2010. První fáze přípravy skončila v květnu 2010, kdy skupina expertů pod vedením Madeleine Albrightové zveřejnila svou zprávu, obsahující doporučení pro generálního tajemníka. Ten na jejím základě připravuje již konkrétní návrh koncepce, který se stane předmětem diskuse na úrovni velvyslanců při NATO a následně bude projednán vládami členských států na lisabonském summitu.

Když na podzim roku 2009 generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen zahajoval práci na strategické koncepci, neváhal přípravu tohoto dokumentu prezentovat jako velkolepou příležitost pro vyřešení většiny problémů, se kterými se Aliance v poslední době potýká. Nová koncepce měla zažehnat obavy nových členských států, symbolicky zakončit transformaci NATO, potvrdit věrohodnost spojeneckých závazků, vyjasnit roli Aliance v globálním managementu bezpečnosti, sladit její ambice s jejími zdroji a schopnostmi a nastavit novou kvalitu vztahů mezi Aliancí a dalšími aktéry mezinárodních vztahů.

Rasmussen zároveň zdůraznil, že možná důležitější než výsledný dokument bude cesta k němu vedoucí, protože ta může sehrát očištnou úlohu, pomoci překonat vnitroalianční rozpory a nalézt společnou politickou vůli členských zemí. Očekávání spojená s přípravou nové koncepce byla proto od začátku velká a dnes je již zřejmé, že leckdo bude výsledkem zklamán.

Diskuse o nové strategické koncepci pokrývala širokou škálu problémů relevantních pro budoucnost NATO. Patří mezi ně například otázka identity Západu ve 21. století, postavení NATO v současném mezinárodním prostředí, vztahy NATO k jiným mezinárodním organizacím, smysl kolektivní obrany

a odstrašení, role NATO v oblasti kontroly zbrojení a odzbrojení, vymezení oblastí bezpečnosti, ve kterých se chce NATO angažovat, identifikace relevantních bezpečnostních hrozeb, vztahy s nečlenskými státy (především Ruskem) a schopnosti a nástroje, které má NATO rozvíjet.

Záměrem generálního tajemníka bylo, aby dlouhý čas určený pro zpracování koncepce nabídl prostor pro širokou diskusi o budoucnosti NATO, které se budou účastnit nejen zástupci vlád, ale i širší odborná veřejnost členských zemí Aliance včetně akademických pracovišť, nevládních výzkumných organizací a novinářů. Dosavadní veřejná diskuse o nové strategické koncepci je v USA a západní Evropě skutečně bohatá a do velké míry tak plní Rasmussenovo očekávání. Byly publikovány desítky rozsáhlejších studií a analýz a stovky kratších komentářů a článků. V řadě členských zemí navíc přišla místní akademická pracoviště a think-tanky s doporučeními určenými vlastním vládám a s analýzami perspektiv a zájmů své země.

Česká debata byla o poznání chudší. Na politické rovině neprobíhala vůbec; v českých médiích se sice zmínka o přípravě strategické koncepce občas objevila, ale skutečná debata se neobjevila ani tam. Nepromarnujeme tedy příležitost důkladně prodiskutovat nejen naši představu o budoucí podobě NATO, ale i o úloze, kterou by mělo Česko jako členský stát Aliance plnit? Nejde ani tak o to, že by země našeho významu mohla výslednou podobu strategické koncepce nějak zásadně ovlivnit. Ale příprava dokumentu nám nabízí možnost kriticky zhodnotit naše dosavadní působení v Alianci a shodnout se na tom, jaké bychom měli mít jako členská země ambice a jak bychom měli v rámci NATO v budoucnosti vystupovat.

Příprava nové strategické koncepce přišla v době, kdy si Česká republika neví se svým členstvím v NATO příliš rady. V uplynulých měsících a letech se objevují pochyby o smyslu a hodnotě našeho členství v Alianci, a to na obou stranách politického spektra. Naplnilo se to, co jsme od členství očekávali? Vyvíjí se NATO směrem, který považujeme za žádoucí? Je dostatečným rámcem pro bezpečnostně-politické vztahy mezi ČR a USA? Jsou členové NATO schopni shody na zásadních otázkách, které se týkají českých bezpečnostních zájmů? Můžeme se v případě nouze na členství v NATO spolehnout? Jak co nejlépe skloubit členství v NATO a EU? Co by ČR měla od svých spojenců očekávat a co by jim naopak měla nabídnout?

Úroveň české veřejné diskuse, která by těmito otázkami kompetentně zabývala, je nízká a zájem médií a politických stran o problematiku NATO a evropské bezpečnosti je dlouhodobě malý. Je proto úkolem pro české nevládní organizace, aby se pokusily místní veřejnou diskusi posunout na vyšší úroveň a zapojit do ní subjekty, které se jí dosud účastnily nedostatečně, především média a politické strany.

Projekt *Nová strategická koncepce NATO: zájmy a priority České republiky* byl zahájen v lednu 2010. Jeho cíle byly tři: přispět ke kultivaci české bezpečnostněpolitické diskuse; identifikovat české zájmy související s novou strategickou koncepcí a provést prakticky využitelnou analýzu témat a problémů, které jsou pro ČR relevantní; a napomoci tomu, aby byla témata související s novou strategickou koncepcí lépe prezentována v českých médiích.

K dosažení těchto cílů byla v rámci projektu vytvořena pracovní skupina složená ze zástupců sedmi českých akademických pracovišť a nevládních organizací, které se zabývají mezinárodní bezpečností a transatlantickými vztahy.

Výsledkem spolupráce jsou čtyři policy papery, věnované nejdůležitějším aspektům nové strategické koncepce. Kromě analytické části každý policy paper obsahuje i konkrétní doporučení pro Českou republiku a NATO. Všechny policy papery jsou otištěny v tomto sborníku. První se věnuje současnému bezpečnostnímu prostředí, ze kterého musí nová strategická koncepce vycházet. Druhý se zabývá vztahy mezi NATO a dalšími aktéry mezinárodní bezpečnosti, především Ruskem. Třetí obsahuje doporučení k nástrojům a schopnostem, které by NATO mělo v nadcházející dekádě rozvíjet. Čtvrtý se věnuje vztahu mezi NATO a EU a identifikaci možných opatření vedoucích k funkční spolupráci mezi oběma organizacemi.

Policy papery jsou v tomto sborníku doplněny ještě shrnutím politické a akademické debaty o nové strategické koncepci, která probíhala v řadě členských zemí Aliance, a informacemi o průběhu a účastnících projektu.

Publikací policy paperů však práce nekončí, protože první a třetí z výše zmíněných cílů projektu jsou dlouhodobé povahy a překračují i horizont listopadového summitu v Lisabonu. Absence kultivované veřejné debaty o zahraniční a bezpečnostní politice je v České republice dlouhodobým problémem, jehož řešení vyžaduje soustavnou pozornost.

Model spolupráce, který byl pro účely projektu využit (tedy široká koalice akademických pracovišť a nevládních organizací bez ohledu na jejich případné stranicko-politické profily), je aplikovatelný i na jiné projekty obdobného charakteru. Jedná se koneckonců o běžný způsob fungování nevládního sektoru v řadě evropských zemí i v USA. Jeho výhodou je, že kromě dosažení bezprostředních cílů (například formulace doporučení k aktuální bezpečnostněpolitické otázce) vede v dlouhodobější perspektivě právě k aktivizaci veřejné diskuse o zahraniční a bezpečnostní politice a ke kultivaci komunikace v rámci bezpečnostní komunity.

Rozměr veřejné diplomacie a komunikace s veřejností, který od počátku přípravy nové strategické koncepce prosazoval zejména generální tajemník Rasmussen, je důležitý právě v době ekonomické krize, kdy se vyhrocují spory

o alokaci tenčících se veřejných zdrojů. Každopádně platí, že zahraniční a bezpečnostní politika v demokratické společnosti dříve nebo později narazí na potřebu demokratické legitimizace.

K povzbuzení české diskuse o bezpečnostní politice, která je předpokladem takové legitimizace, chtěl přispět i tento projekt. Jeho účastníci se jistě budou k problematice NATO a nové strategické koncepce i nadále ve veřejném prostoru vyjadřovat.

Při hledání odpovídajícího místa České republiky jakožto spojenecké země je nutné mít na paměti, že se jedná o obousměrný vztah: nejde jen o to, abychom si ujasnili, co od Aliance a její nové strategické koncepce očekáváme, ale abychom naše ambice v rámci NATO pozitivně vymezili a byli připraveni nabídnout za alianční obranné garance něco na oplátku. Aby Česká republika nebyla bezpečnostním černým pasažérem, ale aktivním a důvěryhodným spojencem.

*Jan Jireš,
Centrum transatlantických vztahů vysoké školy CEVRO Institut,
koordinátor projektu Nová strategická koncepce NATO:
zájmy a priority České republiky*

Shrnutí

Policy paper I: Současné bezpečnostní prostředí a nová strategická koncepce

Popis současného bezpečnostního prostředí a nejdůležitějších hrozeb a výzev se nebude příliš lišit od znění strategické koncepce z roku 1999. Již tento dokument upozorňoval například na hrozbu mezinárodního terorismu a dokonce na ohrožení informačních systémů (kybernetická bezpečnost). Nová strategická koncepce by však tyto konkrétní hrozby a výzvy měla zasadit do aktuálního kontextu. Dělení na vnitřní a vnější hrozby již téměř postrádá smysl. Aliance by se proto měla soustředit na oblast „homeland security“ – jinými slovy na „teritoriální ochranu“ území svých členských států a zvyšování odolnosti jejich vitální infrastruktury. Budoucí bezpečnostní hrozby budou mít převážně asymetrický charakter a budou pocházet od nestátních aktérů. Důležitým faktorem, který ovlivní akceschopnost Aliance, je vnímání bezpečnostních hrozeb. Proces schvalování strategické koncepce by měl přispět k větší jednotě členských zemí ve věci vnímání hrozeb, což by odstranilo jednu z příčin vnitroaliančních neshod. Například posílení věrohodnosti obranných garancí, které požadují některé členské země, by mohlo vést k harmonizaci aliančních pohledů na Rusko.

Policy paper II: Externí aktéři v nové strategické koncepci

Strategická koncepce by měla podpořit navazování nových i prohlubování existujících vztahů NATO s vnějšími aktéry, včetně Číny a Indie. Zároveň by ale měla jasně deklarovat, že se NATO i do budoucna chápe jako regionální organizace a spolupráce s mimoevropskými partnery se má týkat jen přesně vymezených praktických oblastí. Měla by potvrdit platnost článku 10 Severoatlantické smlouvy, ale neměla by jmenovat žádné adepty rozšíření. Zároveň by měla zdůraznit, že případní kandidáti na členství musí plnit všechna přístupová kritéria a být přínosem (a nikoli břemenem) pro bezpečnost Aliance. NATO by se mělo vzdát ambice určovat zájmy a měnit strategickou kulturu nečlenských zemí, především Ruska. Transformační potenciál rozšiřování se již vyčerpal. V případě Ruska by měl dokument usilovat o vyvážený přístup, kdy reforma Rady NATO-Rusko a spolupráce v praktických oblastech bude doprovázena požadavkem reciprocity v odzbrojovacích otázkách a odmítnutím možnosti vetovat alianční rozhodnutí ze strany Ruska.

Policy paper III: Nástroje a schopnosti NATO

Strategická koncepce by měla nasměrovat transformaci nástrojů a schopností Aliance tak, aby lépe odpovídaly aktuálnímu bezpečnostnímu prostředí a relevantním bezpečnostním výzvám. Prostřednictvím zlepšování interoperability, snižování technologické propasti mezi spojenci, specializace ozbrojených sil členských zemí a revitalizace projektu *NATO Response Force* by Aliance měla být schopna sladit své úkoly a ambice se svými zmenšujícími se zdroji. Zároveň by se měla přihlásit k aktivnější roli na poli teritoriální protiraketové obrany a kybernetické obrany. Tímto způsobem by Aliance mohla vyřešit problém posílení věrohodnosti spojeneckých garancí. V uplynulé dekádě se Aliance příliš věnovala misím mimo teritorium členských států. Nová strategická koncepce by měla deklarovat funkční rovnováhu mezi domácími misemi a „out-of-area“ aktivitami. Všichni spojenci by se měli spravedlivě podílet na nákladech společné obrany. Bezpečnostní černé pasažerství podtrhuje alianční solidaritu a jednotu.

Policy paper IV: NATO a Společná bezpečnostní a obranná politika EU

Nastavení fungujícího vztahu mezi NATO a EU je neuralgickým bodem evropské bezpečnostní politiky v posledních patnácti letech. Příčinou je to, že se nejedná jen o technické vymezení dělby práce mezi oběma organizacemi, ale že se do jejich vzájemného vztahu promítaly politické sentimenty a národní ambice na obou stranách Atlantiku. Transatlantická nedůvěra v této otázce, typická pro devadesátá léta, však v posledních letech do velké míry vymizela, což poskytuje prostor pro posun kupředu. Zbývá vyřešit jen některé partikulární překážky (především řecko-turecko-kyperský problém), které s podstatou vztahů mezi NATO a EU mají jen málo společného. Bez ohledu na to se lze pokusit o řadu praktických kroků, které spolupráci mezi oběma organizacemi zefektivní. Nová strategická koncepce například může vymezit konkrétní „kompetence“ NATO a EU ve společném managementu evropské bezpečnosti a tím přispět k jasnější dělbě práce. Rovněž může vyzvat k aktualizaci mechanismu Berlín Plus a konkretizovat pojem „strategické partnerství“ mezi NATO a EU.

POLICY PAPERY

POLICY PAPER I: SOUČASNÉ BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ A NOVÁ STRATEGICKÁ KONCEPCE

Kolektiv autorů, Prague Security Studies Institute

1. Shrnutí

- Za nejzávažnější současné bezpečnostní hrozby pro NATO, EU a Českou republiku lze považovat mezinárodní terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty a zhroubené či selhávající státy.
- Většina současných a budoucích hrozeb alianční bezpečnosti bude mít asymetrickou povahu a jejich původcem budou nestátní aktéři.
- Rozdíl mezi vnitřními a vnější bezpečnostními hrozbami, respektive mezi vnitřní a vnější bezpečností, se vytrácí. NATO se musí zabývat bezpečností členských zemí komplexně, včetně „návratu“ k obraně svého teritoria, nyní však spíše v podobě „teritoriální ochrany“ než tradiční teritoriální obrany.
- Moderní technologie a energetická a informační infrastruktura se vyznačují značnou zranitelností. Technologický rozvoj tak paradoxně vede k vytváření nových oblastí, jejichž ohrožení může narušit vitální funkce společnosti. Zajišťování bezpečnosti je proto nikdy nekončícím procesem. Absolutní bezpečnosti nelze nikdy dosáhnout mimo jiné právě proto, že trvalý posun společnosti k větší komplexnosti otevírá prostor pro stále nové bezpečnostní hrozby a výzvy, které dříve vůbec neexistovaly.
- V této souvislosti nejčastěji zmiňovanou novou oblastí bezpečnosti je kybernetická a informační bezpečnost. NATO je díky faktu, že pokrývá obě strany Atlantiku a integruje tak dvě ze tří technologicky nejvyspělejších oblastí současného světa, vhodnou organizací pro zajišťování kybernetické bezpečnosti.
- Pro budoucnost Aliance (a především pro její vnitřní soudržnost a vnější efektivitu) není důležité jen objektivní zhodnocení bezpečnostního prostředí a identifikace relevantních bezpečnostních hrozeb, ale také otázka vnímání bezpečnostních hrozeb. V uplynulé dekádě existovaly mezi členskými zeměmi NATO výrazné rozpory (*threat perception gap*) ve vnímání takových fenoménů jako mezinárodní terorismus či asertivní ruská zahraniční politika.
- Příprava a schvalování nové strategické koncepce mohou alespoň částečně přispět k překonání divergencí ve vnímání hrozeb mezi členskými zeměmi. A například praktická opatření, vedoucí k úspěšnému ujištění (*reassurance*)

členských zemí, že alianční obranné závazky zůstávají stabilní a věrohodné, mohou vést ke sjednocení jejich pohledů na Rusko a další vnější aktéry.

2. Vymezení tématu

Cílem tohoto policy paperu je stručně charakterizovat aktuální bezpečnostní hrozby, posoudit jejich relevanci pro Českou republiku, NATO, Evropskou unii a další aktéry, a identifikovat specifické výzvy a agendy, které z těchto hrozeb vyplývají pro diskuzi o nové strategické koncepci NATO. Tento policy paper je proto nutné chápat spíše jako uvození do diskuse o nové strategické koncepci a východisko pro další policy papery vytvořené v rámci projektu *Nová strategická koncepce NATO: zájmy a priority České republiky*.

Jako vodítko poslouží přiložená tabulka, v níž je posouzena relevance jednotlivých hrozeb a výzev pro příslušné. Tabulka vychází z pramenů primárních (výzkumy veřejného mínění v ČR, výzkumy *Transatlantic Trends* organizace *The German Marshall Fund*, výzkumy *Eurobarometer*) i sekundárních (bezpečnostní strategie ČR, bezpečnostní strategie EU, Strategická koncepce NATO z roku 1999, *Comprehensive Political Guidance* NATO z roku 2006 a dalších).

Tyto podklady umožňují zhodnotit vnímání bezpečnostních hrozeb a výzev relevantními aktéry bezpečnosti a posoudit, do jaké míry je toto vnímání vzájemně kompatibilní.

3. Hlavní výzvy pro ČR a NATO

Pokud jde o identifikaci základních bezpečnostních hrozeb, existuje v rámci NATO i EU na obecné rovině poměrně široká shoda. **Za hlavní bezpečnostní hrozby jsou považovány terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty a zhroutené či selhávající státy.**

V důsledku globalizace, především kvůli snižování bariér mezi státy a růstu mobility osob, zboží a finančních prostředků, se ztrácí rozdíl mezi vnějšími a vnitřními bezpečnostními hrozbami a zvyšuje se možný dopad globálních hrozeb jako šíření závažných infekčních nemocí včetně možnosti pandemií.

Stále snadnější přístup nestátních aktérů i jednotlivců k vyspělým technologiím vede k tomu, že se stávají nositelem tradičních hrozeb. V důsledku toho budeme ve stále vzrůstající míře čelit terorismu, organizovanému zločinu či pirátství. Bude proto nutné v budoucnosti více a lépe zacílit na nestátní aktéry jako teroristické organizace či zločinecká spolčení.

Novým fenoménem jsou rizika vyplývající z dopadů lidské aktivity na životní prostředí, ale také ze zranitelnosti moderní společnosti závislé na technologiích, komunikačních sítích a komplikované energetické a dopravní infrastruktury. Rostoucí pohyb osob (migrace) i globální výměna informací vystavují společnost ve vyspělých i rozvíjejících se zemích větší míře kulturní a sociální rozmanitosti a ideologické plurality, než na jakou je schopna se adaptovat. Jedním z důsledků je zvýšené riziko radikalizace společnosti.

V příložené tabulce jsou k jednotlivým hrozbám a výzvám přiřazeny tři stupně relevance z hlediska jednotlivých aktérů (ČR, NATO, EU, Rusko, Čína, OBSE, OSN) na základě dostupných oficiálních dokumentů a dat o vnímání hrozeb. Jde o silně zjednodušující, schématické znázornění pro účely další diskuze. Stupeň relevance je hybridní veličinou – u různých aktérů je složena různě. Opírá se o aktuální percepce hrozeb (pokud byla k dispozici sociologická šetření), deklarovanou míru rizika či o odhad její skutečné míry.

Analýza se soustředí na následující hrozby: **regionální konflikty, šíření zbraní hromadného ničení, působení nestátních aktérů (terorismus, pirátství, organizovaný zločin), soupeření o přístup k přírodním zdrojům, degradace životního prostředí, klimatické a demografické změny, selhávající a “darebné” (*rogue*) státy, hromadné porušování lidských práv, ideologická radikalizace, šíření nemocí (pandemie).**

Jako nejdůležitější výzvy mezinárodní bezpečnosti lze identifikovat:

- otázky legitimacy a odpovědnosti vůči globální bezpečnosti
- partnerství a mezinárodní spolupráci
- trendy vedoucí k multipolarizaci
- vytváření nových bloků antagonistických vůči euro-atlantické civilizaci
- klesající odolnost společnosti vůči bezpečnostním hrozbám
- slábnoucí ochotu podílet se na obraně a bezpečnosti ohrožující udržitelné spojení a podkopávající mezinárodní solidaritu
- dosavadní nezdary při reformě mezinárodních institucí a při jejich adaptaci na nové prostředí a hrozby (kontrola zbrojení)

Další skupina výzev vychází z rostoucí zranitelnosti moderních technologií a infrastruktury, z čehož pramení obtížné zvládání komplexních krizových stavů (přírodní a průmyslové katastrofy). V důsledku vzrůstající složitosti západní společnosti se objevují zcela nové dimenze bezpečnosti, které ještě před několika lety či desetiletími nejenže nebyly pro vitální bezpečnostní zájmy společnosti relevantní, ale nemusely vůbec existovat. Patří sem především energetická, kybernetická a informační bezpečnost.

Bezpečnostní prostředí – vnímání hrozeb						
Legenda: Míra relevance pro daného aktéra	nízká	střední	vysoká	Aktéři		
	ČR	NATO	EU	Rusko	Čína	OBSE OSN
Hrozby	Zdroj: Výzkumy veřejného mínění, Bezpečnostní strategie ČR (2003)	Zdroj: Strategická koncepce (1999), Comprehensive Political Guidance, Transatlantic Trends	Zdroj: Evropská bezpečnostní strategie (2003), Eurobarometer	Bezpečnostní strategie (2009) Vojenská doktrína (2010)	Vojenská strategie 2004	
Regionální konflikty						
Šíření zbraní hromadného ničení					x	
Nestátní aktéři						
– mezinárodní terorismus					x	
– pirátství					x	
– organizovaný zločin						
Přístup k přírodním zdrojům					x	
Degradace životního prostředí						
Demografické změny					x	
Změny klimatu					x	
Selhávající a darebné státy					x	
Hromadné porušování lidských práv						
Radikalizace					x	
Pandemie					x	

Bezpečnostní prostředí – vnímání výzev							
Legenda: Mira relevance pro daného aktéra	nízká	střední	vysoká	Rusko	Čína	OBSE	OSN
	ČR	NATO	EU				
Výzvy	Zdroj: Výzkumy veřejného mínění, Bezpečnostní strategie ČR (2003)	Zdroj: Strategická koncepce (1999), Comprehensive Political Guidance, Transatlantic Trends	Zdroj: Evropská bezpečnostní strategie (2003), Eurobarometer	Bezpečnostní strategie (2009), Vojenská doktrína (2010)	Vojenská strategie 2004		
Legitimita a odpovědnost v rámci globální bezpečnosti (kontrola zbrojení), reforma institucí							
Partnerství a mezinárodní spolupráce versus multipolarizace mezinárodního společenství a vytváření nových bloků				protagonista multipolari- zace	protagonista multipolari- zace		
Udržitelné spojení a solidarita				x	x		
Odolnost společnosti vůči hrozbám a ochota podílet se na obraně a bezpečnosti (včetně alokace zdrojů)							
Antagonismus vůči euroatlantické civilizaci				protagonista	protagonista		x
Ochrana infrastruktury						x	x
Energetická bezpečnost							x
Kybernetická a informační bezpečnost						x	x
Přírodní a průmyslové katastrofy						x	x
Migrace a globální pohyb osob					?		
Zranitelnost moderních technologií					protagonista	x	x

4. Aktéři a faktory

Při diskuzi o bezpečnostních strategiích ČR, NATO i EU a dalších doktrinních dokumentech bezpečnostní politiky je třeba odpovědět především na následující otázky:

A. Z hlediska globální pozice NATO a EU

- Na jakých hodnotách lze udržet euroatlantické společenství?
- Jaké je postavení a úloha NATO v současném světě?
- Jaké je teritoriální vymezení NATO a jaké jsou perspektivy dalšího rozšiřování?
- Jaká je role NATO při zajištění evropské bezpečnosti (vztahy NATO a EU; rozevírající se nůžky mezi USA a evropskou částí NATO v oblasti vojenských a bezpečnostních technologií)?
- Jaké jsou vztahy NATO a EU k dalším mezinárodním organizacím (OBSE, OSN) a klíčovým mocnostem jako Rusko a Čína?

B. Z hlediska unitárního stavu Aliance

- Je NATO schopno reagovat na současné bezpečnostní hrozby?
- Jaký dopad měla finanční a ekonomická krize na obranné plánování a schopnost obrany jednotlivých členských států NATO?
- Jakou podobu má závazek kolektivní obrany a jaké jsou podoby věrohodného a efektivního odstrašení?
- Jakou roli může NATO hrát v kontrole zbrojení a zamezení šíření zbraní hromadného ničení (ZHN)?

C. Z hlediska České republiky

- Jak může ČR koordinovat bezpečnostně politické zájmy se zájmy evropských spojenců, respektive v kontextu EU?
- Jaké jsou přínosy a náklady členství ČR v NATO (v případě krizí a konfliktů)?
- Jaké zájmy a priority má Česká republika sledovat v nové strategické koncepci NATO?

5. Doporučení

- **Nová strategická koncepce by měla vycházet z potřeb současného bezpečnostního prostředí**, ve kterém se stále více ztrácí rozdíly mezi vnitřními a vnějšími hrozbami. Zásadní pozornost musí být proto věnována nejen tra-

dičním výzvám, ale i hrozbám působeným nestátními aktéry, jakými jsou terorismus, pirátství, organizovaný zločin či kybernetické útoky.

- **Strategická koncepce by měla brát v potaz nejen hrozby samotné, ale i jejich percepci.** Vnímání bezpečnostních hrozeb, ať už veřejností či tvůrci bezpečnostní politiky, se totiž často v jednotlivých členských státech liší. Rozdíly ve vnímání hrozeb (*threat perception gap*) vedou k oslabování alianční solidarity a akceschopnosti NATO vůči vnějšímu prostředí.
- **Česká republika by měla ve strategické koncepci jednak sledovat své bezpečnostněpolitické priority, ale zároveň umožnit, aby dokument v maximální možné míře uspokojoval i zájmy ostatních spojenců.** Aliance zůstane relevantní obrannou a bezpečnostní organizací jen tehdy, pokud budou spojenci cítit potřebu ji využívat.

POLICY PAPER II: EXTERNÍ AKTÉŘI V NOVÉ STRATEGICKÉ KONCEPCI

Jan Jireš, Centrum transatlantických vztahů vysoké školy CEVRO Institut

1. Shrnutí

- Strategická koncepce by měla potvrdit, že zájmem NATO je Rusko jako stabilní a předvídatelný partner, zapojený do politické a bezpečnostní spolupráce s Aliancí.
- Aliance by měla počítat s tím, že může dojít k situaci, kdy jsou externí aktéři (především Rusko) užitečnými partnery v jedné oblasti, ale zároveň bezpečnostním problémem v jiné oblasti.
- Strategická koncepce by neměla označit Rusko za hrozbu bezpečnosti členských zemí NATO.
- Strategická koncepce by neměla Rusku explicitně nabízet účast v alianční protiraketové obraně.
- Strategická koncepce by měla potvrdit, že NATO považuje OBSE za významný nástroj celoevropské bezpečnostní spolupráce a za důležitou partnerskou organizaci.
- Strategická koncepce (případně doprovodné komuniké) by měla vyjádřit ochotu k postupnému stažení taktických jaderných zbraní z Evropy. Zároveň by však měla deklarovat, že se nebude jednat o stahování jednostranné, ale podmíněné reciprocitou.
- Strategická koncepce by měla potvrdit zájem Aliance na pokračování a prohlubování spolupráce s Ruskem na půdě NRC a deklarovat připravenost zefektivnit práci NRC.
- Nová strategická koncepce by měla explicitně potvrdit platnost článku 10 Severoatlantické smlouvy, ale neměla by jmenovat žádné konkrétní země jakožto adepty rozšíření. Zároveň by měla zdůraznit podmínku, že každá nová členská země musí být producentem a nikoli konzumentem bezpečnosti.
- Strategická koncepce by měla zmínit Čínu a Indii jako důležité aktéry, se kterými chce Aliance spolupracovat v oblastech společných zájmů.

2. Vymezení problému

Tento policy paper se zabývá vztahy mezi NATO a dalšími aktéry mezinárodní bezpečnosti, především Ruskem. Jeho cílem je posoudit, do jaké míry se zájmy ČR a NATO v oblasti bezpečnosti překrývají se zájmy jiných důležitých aktérů a jakou podobu tedy mohou mít vzájemné vztahy.

Jakým způsobem by vztahy mezi NATO a externími aktéry měla vymezovat nová strategická koncepce? Ve kterých oblastech může docházet k užitečné bezpečnostní spolupráci? Jaké jsou zájmy ČR a NATO v souvislosti se vztahy s externími aktéry a jak se za posledních deset let změnily? Jak se ve srovnání s rokem 1999 změnilo chování Ruska a dalších aktérů vůči NATO a naopak? Vyhovuje v souvislosti s externími aktéry znění strategické koncepce z roku 1999, nebo jsou nutné zásadnější změny?

Tento policy paper se záměrně nevěnuje rozvíjení vztahů s takzvanými „kontaktními zeměmi“ jako jsou Austrálie či Japonsko. Tyto státy nepředstavují pro Alianci bezpečnostní problém, ale partnery pro multilaterální řešení bezpečnostních výzev v oblastech společného zájmu. Zabývá se pouze těmi externími aktéry, jejichž vztahy s NATO jsou aktuálně či potenciálně problematické, a které proto reprezentují zároveň zdroj bezpečnostních výzev i pomocníky při jejich řešení, přičemž oddělit obě tyto role bývá obtížné.

3. Externí aktéři a nová strategická koncepce: hlavní výzvy

Hlavní výzvou nové strategické koncepce v souvislosti se vztahy s externími aktéry je zajistit fungující rovnováhu mezi agendou kolektivní bezpečnosti, usilující o vtažení externích aktérů do sítě aliančních kooperativních vztahů, a agendou kolektivní obrany členských zemí.

Obě dimenze jsou vzájemně provázány, ale zároveň se mohou dostat do sporu. Agenda kolektivní bezpečnosti, jejímž cílem je učinit vztahy mezi NATO a důležitými nečlenskými zeměmi předvídatelnými, přispívá k zajišťování kolektivní obrany tím, že snižuje míru ohrožení členských zemí. Zároveň se ale rozdílné zájmy NATO a partnerských zemí dostávají do konfliktu, které mohou přerůst do oblasti kolektivní obrany.

Vztah mezi kolektivní obranou a kolektivní bezpečností je vyjádřen také v podobě aktuální otázky vztahu mezi *reassurance* a *reset*, kdy kolektivní obrana představuje *reassurance* a kolektivní bezpečnost *reset*. Problém je, že řada členských zemí NATO považuje *reassurance* (potvrzení věrohodnosti obranných závazků) za nutný předpoklad úspěšného resetu ve vztazích s Ruskem, zatímco Rusko naopak pokládá zvažované metody *reassurance* (alianční

cvičení v nových členských zemích, obranné plánování, rozšiřování alianční infrastruktury) za ohrožení své bezpečnosti.¹

Někteří autoři v této souvislosti navrhnou, **aby se nová strategická koncepce inspirovala Harmelovou zprávou z roku 1967, která rovněž předpokládala souběžné sbližování se SSSR a posilování věrohodnosti alianční obrany.**² Současné ruské zahraničněpolitické ambice ale mají jinou povahu, než jakou měly sovětské zájmy ve stabilizované fázi studené války.

Zpráva Skupiny expertů *NATO 2020* tento „dvoukolejný“ přístup kombinující sbližení s Ruskem a ujištění spojenců o funkčnosti obranných závazků považuje za základ budoucích vztahů mezi Ruskem a Aliancí, aniž by však jasně vysvětlila, jak překonat výše zmíněné překážky. Nabízí jen tradiční liberální naději, že praktická spolupráce a „rozvoj dialogu“ časem povedou ke sbližení strategických perspektiv Ruska a Aliance a k překonání pochybností o skutečných záměrech druhé strany.³

Na praktické rovině musí strategická koncepce naplnit dva cíle.⁴ Zaprvé musí „dohnat“ vývoj, který Aliance prodělala od roku 1999, a kodifikovat nové aktivity, schopnosti a úkoly, které od té doby přijala. Musí také reagovat na klíčové události a změny, ke kterým v uplynulé dekádě došlo:

- vznik Rady NATO-Rusko (NRC) v roce 2002
- rozvoj spolupráce s Ruskem v oblasti boje proti terorismu, pirátství či obchodu s narkotiky
- rozšíření NATO na 28 členských zemí
- rusko-gruzínskou válku v roce 2008

Zadruhé musí popsat, jak si Aliance představuje svůj vývoj v nadcházejících přibližně deseti letech:

- Jak čelit hrozbě politického zastrašování členských zemí NATO ze strany vnějších aktérů?
- Jak se má Aliance postavit ke snaze Ruska reorganizovat evropskou bezpečnostní architekturu?
- Jak bude dál postupovat rozšiřování Aliance?
- Je žádoucí reformovat Radu NATO-Rusko?
- Má být Rusko přizváno k účasti na nových projektech, například alianční protiraketové obraně?

1) Tomas Valasek: *What Should NATO's New Strategic Concept Say About Russia?* Centre for European Reform, March 09, 2010, <http://centreforeuropeanreform.blogspot.com>.

2) Například Martynas Zapolskis: *Redefining the Euro-Atlantic Security Agenda: What is the Role for the New NATO Strategic Concept?*, Lithuanian Foreign Policy Review 2010/23.

3) *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement*, zpráva Skupiny expertů, 17. 5. 2010, s. 10 a 27.

4) Richard Kugler, Hans Binnendijk: *Toward a New Transatlantic Compact*, National Defense University 2008.

- Jak má NATO přistupovat k Ukrajině poté, co se tato země vzdala ambice získat alianční členství?
- Má NATO vytvořit struktury určené pro spolupráci s Čínou a Indií?
- Chce NATO spolupracovat s novými mezinárodními organizacemi založenými Ruskem?

4. Externí aktéři ve strategické koncepci z roku 1999

A. Rusko

Strategická koncepce z roku 1999 vychází z liberálního clintonovského konceptu kooperativní bezpečnosti. Klíčovou hodnotou kooperativní bezpečnosti je *stabilita*, která je synonymem absence etnických a teritoriálních konfliktů a politických krizí. Stabilita Evropy měla být dosažena těmito nástroji:

1. Zahušťováním a posilováním multilaterálních institucí vedených Západem.
2. Konvergencí mezi Západem a postkomunistickými zeměmi dosaženou exportem západních hodnot.
3. Územní expanzí západních organizací (NATO, EU) do postkomunistického prostoru a využitím enormního zájmu postkomunistických zemí o integraci se Západem.

Rusko a Ukrajina představovaly do určité míry speciální případy, ale v zásadě se přístup k nim nelišil od přístupu ke středoevropským zemím. Také Rusko a Ukrajina se měly zapojit do institucionální sítě budované Západem, převzít západní hodnoty a normy a pod vedením Západu se podílet na kooperativním zajišťování bezpečnosti a stability Evropy.

Strategická koncepce z roku 1999 pohlíží na Rusko z pozice mocenské převahy. Mělo to být NATO, kdo nabízí, radí a doporučuje. Partnerské země včetně Ruska měly přijímat a nechat se vést. Rozšíření do postkomunistické střední Evropy mělo být dále replikováno s cílem neustále expandovat zónu demokracie a stability. Rusko je chápáno jako součást problémového regionu, který má být stabilizován. **Dokument zároveň deklaruje, že Aliance respektuje legitimní bezpečnostní zájmy ostatních aktérů (implicitně se jedná hlavně o Rusko) a prohlašuje, že žádnou zemi nepovažuje za svého nepřítel.**⁵

5) *The Alliance's Strategic Concept*, approved by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington D.C., 1999, paragraf 11.

B. Další aktéři

Ukrajina a Středomoří jsou vedle Ruska jedinými externími aktéry, o kterých strategická koncepce z roku 1999 explicitně hovoří. **Dokument vůbec nezmiňuje Čínu, Indii, Japonsko ani Irán.**

O Ukrajině strategická koncepce prohlašuje, že jí náleží „zvláštní místo“ v euro-atlantickém bezpečnostním prostředí. **Aliance deklaruje svou podporu ukrajinské suverenity, nezávislosti, teritoriální integrity, demokratickému vývoji, prosperitě a bezjadernému statusu.**⁶

Dokument se věnuje i projektu Středomořského dialogu. Podobně jako v případě Ukrajiny se však jedná jen o obecné proklamace o důležitosti regionu pro alianční bezpečnost a o Středomořském dialogu jakožto integrální součásti alianční politiky kooperativní bezpečnosti. **Strategická koncepce je zde méně ambiciózní. Nehovoří o demokratizaci a přejímání západních hodnot, ale jen o institucionalizaci dialogu za účelem dosažení větší předvídatelnosti vzájemných vztahů.**⁷

V roce 1999 se musela Aliance vypořádat se svým vztahem k těm kandidátským zemím, které nebyly ke členství přizvány. Pokračování projektu expanze západní zóny stability vyžadovalo, aby vidina získání členství v NATO i nadále motivovala kandidátské země k reformám. Řešení se našlo v deklaraci, že žádné evropské zemi plnicí přístupová kritéria nebude upírána možnost do Aliance vstoupit. V zásadě se však jednalo jen o připomenutí článku 10 Severoatlantické smlouvy. **Strategická koncepce z roku 1999 proto zdůrazňuje, že přijetí nových členů musí sloužit zájmům Aliance a musí posílit její efektivitu a soudržnost.**⁸

5. Současné vztahy mezi NATO a externími aktéry

A. Vztahy NATO-Rusko v letech 1999 až 2010

Zhoršování vztahů mezi Západem a Ruskem v posledních letech se obvykle spojuje s vnitřní konsolidací Ruska, s nárůstem ruských příjmů z vývozu surovin a s korespondujícím nárůstem asertivity ruské politiky. **Ve skutečnosti je rozdíl mezi Jelcinovým a Putinovým Ruskem minimální. Zdroje jejich chování (frustrace z kolapsu sovětské moci) i jejich ambice (obnovit velmocenské postavení Ruska a respekt ze strany USA) jsou shodné. Jedinou zásadní odlišností mezi těmito dvěma obdobími je mocenská disparita.**

6) *Tamtéž*, paragraf 37.

7) *Tamtéž*, paragraf 38.

8) *Tamtéž*, paragraf 39.

Jelcinovo Rusko bylo ekonomicky slabé a politicky rozvrácené, zatímco Putinovo je stabilizované.

Cíle ruské politiky jsou v posledních patnácti letech neměnné. Země se chce vrátit do pozice klíčového mocenského aktéra spolurozhodujícího o globální bezpečnosti. Cestou k tomu je jak akumulace materiálních mocenských kapacit, tak akumulace symbolického kapitálu, který spočívá především v tom, že ostatní velmoci akceptují Rusko jako hráče, kterého nelze při řešení globálních otázek pomíjet, a uznají legitimitu ruských velmocenských zájmů a ruskou sféru vlivu v Evropě a střední Asii. Potvrzením ruského velmocenského postavení má být dosažení rovnoprávného vztahu s USA, projevujícího se především uzavíráním exkluzivních bilaterálních dohod. **Menší evropští spojenci USA mají být marginalizováni.**

Ani na praktické rovině se agenda Jelcinovy a Putinovy zahraniční politiky příliš neliší. Rusko považuje rozšiřování NATO za ohrožení svých bezpečnostních zájmů, snaží se udržet pod kontrolou svou „zónu privilegovaných zájmů“, zachovat si zbytky vlivu na Balkáně a na Středním východě a ochránit svou teritoriální integritu. Zatímco slabost Jelcinova Ruska způsobovala, že země v této agendě většinou selhávala, ekonomická a mocenská konsolidace posledních let vedla k větším úspěchům.

Září 2001 na čas změnilo dynamiku vztahů mezi USA a Ruskem, protože Rusko se pokusilo využít americkou „válku proti teroru“ k legitimizaci své protipovstalecké kampaně v Čečensku. Masivní druhé kolo rozšíření nevzbudilo kontroverze a Rusko proti němu protestovalo čistě formálně. V roce 2002 byla Stálá společná rada NATO-Rusko nahrazena novou Radou NATO-Rusko (NRC).

Aliance a Rusko zahájily po roce 2001 praktickou spolupráci v řadě oblastí, ve kterých předpokládaly společný zájem. Patří mezi ně **boj proti terorismu, omezování obchodu s narkotiky, protiraketová obrana bojiště, krizové řízení, bránění proliferaci ZHN, spolupráce v armádním výcviku, civilní krizové plánování, kontrola zbrojení, environmentální bezpečnost a vědecká spolupráce.** Je zřejmé, že zatímco v některých oblastech je míra shody mezi NATO a Ruskem větší a spolupráce je smysluplná (terorismus, narkotika), jinde není jasné, jaké jsou ruské záměry a zda Rusko nehraje spíše dvojí hru (proliferace ZHN). V první polovině uplynulé dekády se NRC intenzivně věnovala i zvyšování interoperability ruských a aliančních sil.

Spolupráce s Ruskem je vždy rukojmím aktuální politické vůle na obou stranách. Je ale jasné, že i takový vzorec spolupráce je přínosný. **Spolupráce v praktických otázkách nemusí být na straně Aliance chápána jako prostředek k vytvoření integrovaného „bezpečnostního společenství“ mezi Západem a Ruskem** (což je ambicí liberálního přístupu), ale prostě jen jako příspě-

vek k řešení těch bezpečnostních výzev, na kterých se Rusko a Aliance dokáží aktuálně shodnout.

Generální tajemník Rasmussen navrhl za účelem oživení spolupráce s Ruskem tři kroky: (1) prohloubit praktickou spolupráci v oblastech, kde NATO a Rusko „čelí stejným rizikům a hrozbám své bezpečnosti“, (2) reformovat NRC, aby se stala „fórem pro otevřený dialog o všech otázkách souvisejících s mírem a stabilitou v Evropě“, a (3) vypracovat společné hodnocení současného bezpečnostního prostředí s cílem identifikovat, na jakých bezpečnostních výzvách a hrozbách se Aliance a Rusko shodnou.⁹ Ministerské zasedání NRC v prosinci 2009 některé tyto nápady začalo uvádět do praxe. **Rozhodlo o zahájení práce na společném hodnocení bezpečnostních výzev a hrozeb (*Joint Review of 21st Century Security Challenges*)**. Kromě toho se shodlo na implementaci procedurálních změn s cílem zefektivnit práci NRC.

Na nutnosti reformovat NRC a více ji posunout směrem k praktickému řešení problémů se s Rasmussenem shoduje i Rusko. Ruský velvyslanec při NATO Rogozin označil NRC za instituci, na jejíž půdě se vedou pouze „scholastické rozpravy“. Rovněž americká administrativa vnímá jako problém, že se NRC nedostatečně zaměřuje na obsah a řeší spíše institucionální otázky.¹⁰ **Při reformování NRC je nutné mít na paměti, že Rusko má zájem především o takovou úpravu statusu NRC, která by stírala rozdíl mezi členstvím a nečlenstvím v NATO (formát 29 versus 28+1).**

Zásadním faktorem ovlivňujícím akceschopnost Aliance ve vztahu k externím aktérům jsou divergující postoje členských zemí. Významné rozdíly panují především ohledně postoje k Rusku. European Council on Foreign Relations ve své studii identifikoval **pět skupin evropských zemí podle jejich přístupu k Rusku: trojské koně, strategické partnery, přátelské pragmatiky, chladné pragmatiky a nové studenoválečníky. Českou republiku studie řadí mezi chladné pragmatiky.**¹¹

Nejsou to ale jen nové členské země, které v posledních letech vyjadřují obavy z asertivní ruské politiky a požadují posílení věrohodnosti aliančních garancí. I severské země, především Norsko, jsou znepokojeny ruskými vojenskými provokacemi a aktivitami v Arktidě.¹² Rusko samo deklaruje, že

9) *NATO and Russia: A New Beginning*, speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Carnegie Endowment, Brussels, 18. 9. 2009, www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_57640.htm.

10) *Russia does not rule out future NATO membership*, EU Observer, 1. 4. 2009, <http://euobserver.com/9/27890>.

11) Mark Leonard, Nicu Popescu: *A Power Audit of EU-Russia Relations*, European Council on Foreign Relations, November 2007, http://ecfr.eu/content/entry/eu_russia_relations.

12) Tomas Valasek: *NATO, Russia and European Security*, Centre for European Reform, November 2007, www.cer.org.uk/pdf/wp_929_nato_nov09.pdf.

očekává konflikty o zdroje surovin a že je připraveno hájit své zájmy silou. V citlivé arktické oblasti jsou přitom kromě Ruska zainteresovány ještě čtyři další země, které jsou všechny členy NATO: USA, Kanada, Dánsko, Norsko.

B. Současná ruská zahraničněpolitická doktrína a NATO

Úspěšná zahraniční politika je vedle rostoucí ekonomiky a vnitřní stability jedním ze zdrojů legitimizace současné ruské politické elity. Ruskou asertivitu posledních pěti let je možné chápat především jako utilitární nástroj určený k udržování popularity vlády u ruské veřejnosti, která je stále frustrována mocenským úpadkem země po roce 1990.¹³ To je samo o sobě racionální ze strany vládnoucí elity, ale zvyšuje to nepředvídatelnost Ruska ve vztahu k partnerům v zahraničí.

Zájem ruské politické elity na budování obrazu Ruska jako obávané velmoci má několik důsledků:

- Ruské elity se domnívají, že nárokovaný velmocenský status vyžaduje, aby byla země vnímána jako **inspirátor a tvůrce mezinárodní politiky, nikoli jako příjemce návrhů jiných**.¹⁴
- **Rusko touží po bilaterálních dohodách s USA**, které by demonstrovaly status země jako globální velmoci a snížily význam evropských spojenců pro americko-ruské vztahy. Jednání ve formátu 28+1 Rusko chápe jako urážlivé. Modelovým příkladem exkluzivních bilaterálních jednání jsou pro Rusko odzbrojovací smlouvy typu START.
- **Ruské politické elity mohou mít motivaci cíleně vytvářet konflikty (či zdání konfliktu) se Západem**, neboť tak získávají materiál, který mohou využít ke své legitimizaci před veřejností. Mohou se domnívat, že ruská veřejnost konflikty ocení, protože jimi Západ symbolicky uznává relevanci Ruska. Strach, který by Rusko vzbuzovalo, je tak možné pokládat za indikátor jeho významu.

Je sporné, do jaké míry má NATO brát tyto faktory v úvahu. Má Aliance zkoumat, zda je to či ono ruské zahraničněpolitické prohlášení myšleno vážně, nebo je jen utilitárním vnitropolitickým nástrojem? Má Západ analyzovat, zda je daný ruský strategický dokument určen pro ruské, nebo pro západní publikum?

13) Viz například Ivan Krastev: *Russia and the European Order: Sovereign Democracy Explained*, The American Interest, November-December 2008.

14) „Velmoci se ke koalicím nepřipojují, ale koalice samy vytvářejí. Rusko se považuje za velmoc.“ Dmitrij Rogozin v *Russia does not rule out future NATO membership*, EU Observer, 1. 4. 2009, <http://euobserver.com/9/27890>.

V únoru 2010 zveřejnilo Rusko svou Vojenskou doktrínu.¹⁵ Tento dokument označuje za „nebezpečí“ pro ruské bezpečnostní zájmy řadu činností a kroků Aliance:

- použití ozbrojené síly v zemích sousedících s Ruskem v rozporu s mezinárodním právem
- snahy učinit z NATO globálního bezpečnostního aktéra
- rozšiřování NATO
- rozšiřování vojenské infrastruktury NATO k ruským hranicím
- vměšování do vnitřních záležitostí Ruska a s ním sousedících zemí
- výstavbu systémů protiraketové obrany
- demonstrace vojenské síly (cvičení) na územích sousedících s Ruskem nebo jeho spojenci

Vedle toho Vojenská doktrína uvádí i takové bezpečnostní hrozby, na nichž se s Aliancí shodne:

- proliferaci ZHN a jejich nosičů
- mezinárodní terorismus
- regionální (etnické a náboženské) konflikty a jejich eskalaci

C. Další aktéři a jejich vztahy s NATO

Příklad Ukrajiny ukazuje, jak riskantní je, pokud se Aliance příliš upne na konkrétní politickou garnituru, jejíž zahraniční politika nereprezentuje většinový názor obyvatelstva země a v důsledku voleb se může dramaticky změnit. Straněním jednomu politickému táboru se Aliance zaplétala do místní politiky a nakonec se nevyhnula zklamání. Toto ponaučení je relevantní i pro vztahy s dalšími partnerskými zeměmi.

Postudenoválečná západní strategie „reformy za členství“ narazila po roce 2004 na své limity. Ukázalo se, že se nejedná o univerzálně použitelný přístup, ale že jeho úspěch ve střední Evropě závisel na místních kulturně-politických předpokladech. Středoevropské společnosti se cítily být součástí Západu a vstup do NATO mimo jiné chápaly jako symbolické potvrzení své západní identity. Tento faktor v případě zemí jako Ukrajina, Bělorusko či Moldavsko nefunguje a vynutitelnost západních norem je proto nízká.

Zájmem Aliance je, aby Ukrajina zůstala nezávislá a aby se v ní neobjevil otevřený vnitřní konflikt, který by do sebe vtáhl okolní aktéry, především Rusko a NATO. Podobně jako v případě Ruska se však NATO musí vzdát iluze, že dokáže vnějšími pobídkami změnit charakter ukrajinské společnosti a politiky.

15) *The Military Doctrine of the Russian Federation*, approved by Russian Federation Presidential Edict on 5 February 2010, www.sras.org/military_doctrine_russian_federation_2010.

Alianci spojuje řada zájmů také s Čínou a Indií. Už nyní probíhá spolupráce při ochraně námořních tras a potlačování pirátství. Mezi oblastí, ve kterých se zájmy NATO, Číny a Indie shodují, patří také terorismus, ochrana kritické infrastruktury, krizové řízení, *consequence management* v případě přírodních katastrof, kybernetická bezpečnost, lokální konflikty, mezinárodní organizovaný zločin a obchod s narkotiky.

Podobně jako v případě Ruska však platí, že jakákoli praktická spolupráce bude záviset na případných výkyvech v celkových politických vztazích. Řešením je vytvoření takové institucionální podoby vztahů s Čínou a Indií, která zajistí, že v případě politických neshod bude moci být praktická spolupráce zachována.

Pro budoucnost Aliance může být podstatné, že oficiální čínská „bílá kniha“ o obranné politice z roku 2009 ani jednou nezmiňuje NATO, ale věnuje velký prostor Šanghajské organizaci pro spolupráci (SCO), kterou Čína zřejmě považuje za nejdůležitější institucionální bezpečnostní strukturu, které je členem (vedle OSN).¹⁶

6. Externí aktéři v nové strategické koncepci a zájmy ČR

Nejdůležitější zájmy České republiky související s pojetím externích aktérů v nové strategické koncepci jsou:

- Jednotné a solidární vystupování NATO vůči externím aktérům, především Rusku.
- Rozvíjení partnerské spolupráce s nečlenskými zeměmi, především Ukrajinou.
- Rozvíjení spolupráce s Ruskem v praktických oblastech (terorismus, organizovaný zločin, PVO, krizové řízení, bezpečnost námořních tras, environmentální bezpečnost, humanitární operace).
- Zachování jasného rozdílu mezi členstvím a partnerstvím, mezi členskými a nečlenskými zeměmi.
- V případě odzbrojovacích iniciativ zajištění reciprocity ze strany externích aktérů.
- Zajištění funkčnosti politických konzultací v rámci NATO (článek 4 Severoatlantické smlouvy) v případě nevojenského nátlaku ze strany externích aktérů.
- Vyloučení práva veta externích aktérů v souvislosti s běžným fungováním NATO jakožto obranné aliance (obránné plánování, společná cvičení, budování infrastruktury).

16) *China's National Defense in 2008*, www.gov.cn/english/official/2009-01/20/content_1210227.htm

- Další rozšíření jen pokud posílí bezpečnost NATO a nepovede ke znevěrohodnění obranných garancí.

Nová strategická koncepce nemůže sama o sobě všechny tyto zájmy zajistit. Přesto může obsahovat opatření, která realizaci alespoň některých z nich napomohou.

7. Doporučení pro novou strategickou koncepci

A. Obecná východiska

- **Strategická koncepce by neměla vycházet z představy, že lze dosáhnout trvalé harmonie zájmů mezi Aliancí a externími aktéry.** Bezpečnostní zájmy různých aktérů se liší, protože jsou odvozeny z místní strategické kultury, povahy politického systému a národní identity. Západní možnosti ovlivnit vnitropolitický vývoj partnerských zemí jsou omezené.
- **Aliance by měla počítat s tím, že může dojít ke zdánlivě paradoxní situaci, kdy je například Rusko užitečným partnerem Aliance v jedné oblasti, ale zároveň problémem v jiné oblasti.** Podobně pohlíží na vztah s NATO i nová ruská vojenská doktrína.
- Aliance dnes už není v pozici, která by jí umožnila paternalistický přístup vůči vnějšímu světu.
- Je nepravděpodobné, že by rozdílné postoje členských zemí NATO k externím aktérům (především Rusku) v dohledné době zmizely. Nelze ani očekávat, že by nová strategická koncepce mohla sama o sobě vést ke sjednocení bezpečnostních perspektiv spojenců a odstranit rozdíly ve vnímání hrozeb, jak optimisticky tvrdí zpráva Skupiny expertů *NATO 2020*.¹⁷ **Nastavení jasnějších procedurálních parametrů ve strategické koncepci (například přesnější vymezení krizových situací, ve kterých bude aktivován článek 4) však může postupně disciplinovat rozdílné politické kalkulace členských zemí Aliance a eliminovat extrémní na obou koncích spektra.**

B. Rusko v nové strategické koncepci

- **Strategická koncepce by měla potvrdit, že zájmem NATO je Rusko jako stabilní a předvídatelný partner, zapojený do politické a bezpečnostní spolupráce s Aliancí.**
- **Nová strategická koncepce by neměla označovat Rusko jako hrozbu alianční bezpečnosti.** Vymezení hrozeb by mělo být obecné, bez specifikace konkrétních původců hrozeb. Jejich taxativní výčet by snižoval prestiž do-

17) *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement*, zpráva Skupiny expertů, 17. 5. 2010, s.16 a 19.

kumentu a podkopával jeho dlouhodobou použitelnost. Některé aktéry (především Rusko) by přímo odměňoval, protože by symbolicky povyšoval jejich mocenský status.

- Aliance by neměla svou politiku vůči Rusku zakládat na snaze pomoci nějaké „lepší“ části ruské administrativy (liberálnější, reformnější, prozápadní). Takový přístup zavání návratem k povrchní kremlologii a téměř jistě by skončil zklamáním, tak jako několikrát v minulosti.
- **Strategická koncepce by neměla explicitně proklamovat účast Ruska v připravované alianční protiraketové obraně.** V případě odmítnutí takové nabídky ze strany Ruska by utrpěla prestiž dokumentu. Navíc je žádoucí, aby se protiraketová obrana stala (kromě své praktické funkce) novým vyjádřením alianční solidarity a transatlantické vazby a postupně nahradila některé zastarávající symboly, hlavně taktické jaderné zbraně. Účast Ruska v protiraketové obraně by tento cíl problematizovala. Napětí mezi soudržností Aliance a snahou integrovat Rusko je zde realitou. V tomto bodě se tento policy paper rozchází se zprávou Skupiny expertů *NATO 2020*, která deklaruje, že účast Ruska na budování alianční protiraketové obrany je „vysoce žádoucí.“¹⁸
- **Strategická koncepce by měla zdůraznit, že NATO považuje OBSE za významný nástroj evropské bezpečnostní spolupráce a za důležitou partnerskou organizaci v oblasti kolektivní bezpečnosti.** Přispělo by to k delegitimizaci ruského návrhu na reorganizaci evropské bezpečnostní architektury, jehož cílem je podřídit činnost Aliance ruskému vetu a vytlačit USA z evropské bezpečnostní politiky.
- **Strategická koncepce by měla vyjádřit ochotu k postupnému stažení taktických jaderných zbraní z Evropy a deklarovat tak svou připravenost k jadernému odzbrojování, což je předpoklad fungování non-proliferačního režimu.** Rovněž nelze ignorovat, že hostitelské země a další významní členové NATO stažení taktických jaderných zbraní samy požadují (Belgie, Německo, Nizozemsko, Norsko, Lucembursko, Polsko). **Zároveň by však strategická koncepce měla deklarovat, že se nebude jednat o stahování jednostranné, ale podmíněné reciprocitou ze strany ostatních jaderných velmocí.** Dojednání reciproční odzbrojovací smlouvy by se mohlo odehrát na půdě NRC, což by mimo jiné zvýšilo relevanci tohoto institucionálního nástroje.
- Česká republika by měla v otázce taktických jaderných zbraní měla vystupovat obezřetně. Na jednu stranu není jejich hostitelem a nepodílí se na jejich financování, takže by se neměla příliš hlasitě angažovat ve prospěch jejich zachování. Na druhou stranu má eminentní zájem na zachování politické

18) *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement*, zpráva Skupiny expertů, 17. 5. 2010, s. 11.

vazby mezi USA a Evropou, ke které taktické jaderné zbraně přispívají. **ČR by tedy měla podporovat komplexní řešení, zahrnující všechny vzájemně související otázky (stažení taktických jaderných zbraní, budoucnost jaderného odstrašení, omezování proliferace ZHN, budování alianční protiraketové obrany, zajištění reciprocity ze strany Ruska).**

- **Zájmem Aliance je implementace Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (CFE), kterou Rusko zastavilo v prosinci 2007.**
- **Aliance by měla potvrdit svůj zájem na dialogu s Ruskem ve věci společné identifikace bezpečnostních hrozeb a výzev.** I když nelze očekávat, že by připravovaný dokument *Joint Review of 21st Century Security Challenges* mohl překonat zásadní politické rozpory, společná práce na dokumentu by mohla přinést jasnější představu o zájmech a cílech druhé strany, zvýšit předvídatelnost vzájemných vztahů a vytvořit reprezentativní konsensus ohledně hrozeb a výzev, které Rusko a NATO skutečně sdílí.
- **Konkrétní oblasti spolupráce s Ruskem by následně měly být odvozeny z výsledků *Joint Review*.** Strategická koncepce jistě může taxativně vymenovat konkrétní oblasti, ve kterých již spolupráce s Ruskem probíhá a Aliance jednoznačně považuje její pokračování za žádoucí i reálné (boj proti terorismu a obchodu s narkotiky, ochrana námořních tras, krizový management, environmentální bezpečnost, protivzdušná obrana). **Zároveň by ale znění strategické koncepce nemělo implikovat, že se NATO předem zříká dalších potenciálních oblastí spolupráce.** Aliance bude s Ruskem spolupracovat v těch oblastech, kde obě strany nejprve identifikují sdílené vnímání hrozeb. To by dodalo *Joint Review* větší praktickou relevanci a pomohlo odhalit, zda hodlá Rusko upřímně spolupracovat i ve věci energetické a kybernetické bezpečnosti, proliferace ZHN či kontroly zbrojení.
- **Strategická koncepce by měla potvrdit zájem Aliance na prohlubování praktické spolupráce s Ruskem na půdě NRC a deklarovat připravenost zefektivnit práci Rady.** Pro zájmy ČR je důležité, aby případné změny cílily na praktické fungování NRC spíše než na úpravu statusu Ruska, která by mohla vést ke stírání rozdílu mezi členstvím a partnerstvím. **Spolupráce v rámci NRC by neměla být Aliancí chápána jako cesta k transformaci ruské strategické kultury a společenské identity.**

C. Rozšiřování

- **Strategická koncepce by měla potvrdit platnost článku 10 Severoatlantické smlouvy, ale neměla by jmenovat konkrétní země jakožto adepty rozšíření.** Politika potenciálních kandidátů se může měnit a podporou konkrétních zemí by strategická koncepce dávala v sázku svou dlouhodobou relevanci. Jedinou výjimkou je Makedonie, kterou je žádoucí zmínit v komuniké.

- **Strategická koncepce by zároveň měla potvrdit nezbytnost splnění vstupních kritérií. Především by měla zdůraznit podmínku, že každá nová členská země musí být producentem a nikoli konzumentem bezpečnosti a musí být schopna přispět k zajišťování bezpečnosti Aliance.** Diskuse o tom, zda rozšiřování neznamená rozvolňování a oslabování NATO, by měla být považována za legitimní. V případě některých členských zemí (nových i starých) existují oprávněné pochybnosti, zda se nechovají jako bezpečnostní černí pasažéři.
- **Aliance by již neměla chápat své rozšiřování jako nástroj stabilizace periferních oblastí Evropy a exportu dobrého vládnutí.** Nejedná se o univerzálně použitelný nástroj; jeho účinnost byla časově a místně podmíněna a vyplývala z příhodných kulturních a politických předpokladů. Tyto předpoklady dnes u nečlenských zemí na periferii Evropy chybí. Faktické zastavení rozšiřování pak může být neformálně komunikováno Rusku jako vklad Aliance ve prospěch zlepšení vzájemných vztahů.

D. Další aktéři

- **Aliance sdílí s dalšími významnými aktéry euroasijské bezpečnosti, především Čínou a Indií, řadu bezpečnostních zájmů.** Patří mezi ně boj proti terorismu a obchodu s narkotiky, ochrana námořních tras, kybernetická bezpečnost, ochrana kritické infrastruktury, krizové řízení a zvládání lokálních konfliktů a zvládání následků přírodních katastrof. **Strategická koncepce by proto měla Čínu a Indii zmínit jako důležité aktéry, se kterými chce Aliance spolupracovat v oblasti společných zájmů.**
- Neznamená to ovšem, že by tím Aliance deklarovala svou proměnu v globálního hráče. Taková ambice, která by nutně vedla k přepětí (overstretch) jejích materiálních i morálních zdrojů, odporuje zájmům České republiky. Lze proto ocenit, že zpráva Skupiny expertů *NATO 2020* opakovaně zdůrazňuje, že NATO není a nemá být organizací globální, ale pouze regionální.
- Čína je prostřednictvím svého členství v Šanghajské organizaci pro spolupráci (SCO) angažována ve Střední Asii, která je podstatná i pro bezpečnost Aliance. Někteří členové SCO jsou zároveň partnerskými státy NATO. **V části věnované spolupráci s dalšími bezpečnostními organizacemi by měla strategická koncepce zmínit i SCO (případně také Organizaci kolektivní bezpečnosti) a deklarovat svůj zájem na rozvíjení vzájemné spolupráce.**

POLICY PAPER III: NÁSTROJE A SCHOPNOSTI NATO

*Miloš Balabán, Jan Ludvík, Jakub Kašík, Středisko bezpečnostní politiky CESES
FSV UK*

1. Shrnutí

- Aliance se nemůže jednostranně soustředit pouze na mise mimo teritorium členských států. Musí být schopna působit jak na teritoriu členských států, tak mimo něj.
- Všichni spojenci by měli nést odpovídající náklady společné obrany. Neochota ke sdílení nákladů podlamuje jednotu NATO. V Alianci by neměly mít svoje místo státy, které jsou „černými pasažéry“ bezpečnosti.
- Je třeba i nadále klást důraz na zlepšení interoperability, aby bylo možné v případě potřeby maximálně slučovat dostupné síly a prostředky.
- NATO musí vyřešit dilema týkající se taktických jaderných zbraní, které spočívá v napětí mezi jejich reálným přínosem pro zajištění obrany členských zemí NATO a jejich symbolickou hodnotou vyjadřující transatlantickou vazbu.
- NATO se musí věnovat otázce protiraketové obrany. Především je třeba přijmout zásadní politické rozhodnutí, jak by měl případný alianční systém vypadat.
- Strategická koncepce by neměla blíže definovat nebo interpretovat článek 5 Severoatlantické smlouvy. Podstatou nového chápání článku 5 by neměla být jeho redefinice, ale posílení jeho významu a ujištění o relevantnosti (*re-assurance*). V souvislosti s možným uplatněním článku 5 je třeba se zabývat i novými typy hrozeb, mimo jiné kybernetickou bezpečností.

2. Vymezení problému

Více než šedesát let po svém založení si NATO musí zachovat schopnost zajistit svou tradiční roli. Je jí ochrana míru a garance teritoriální integrity, politické nezávislosti a bezpečnosti členských zemí. Zatímco tato primární role zůstává, bezpečnostní prostředí, ve kterém Aliance působí, se mění.

Budování schopností a transformace ozbrojených sil představuje nejvýznamnější problém současné Aliance. Od přijetí strategického konceptu v roce 1999 bylo na nejvyšší úrovni přijato několik politických dokumentů věnovaných problematice schopností a učiněna řada opatření směrem k transformaci ozbrojených sil členských států.

Mezi nejvýznamnější patří Iniciativa obranných schopností (*Defence Capabilities Initiative*, Washington 1999), závazky k budování schopností přijaté v reakci na události z roku 2001 (*Prague Capability Commitments*, Praha 2002), rozhodnutí o budování sil rychlé reakce NATO a vytvoření aliančního velitelství pro transformaci (Praha 2002), a konečně přijetí všeobecné politické směrnice (*Comprehensive Politicoval Guidance*, Riga 2006).

Transformace sil Aliance probíhá jen velmi pomalu. Hlavním důvodem jsou omezené investice evropských členů do obrany. Mezi potenciálními misemi a reálnými schopnostmi celé Aliance k jejich plnění proto nadále zůstává nevyplněný prostor. Většina pokroku v transformaci sil byla vynucena operačními požadavky z misí v Kosovu a především Afghánistánu. Zvláště viditelný je rozdíl mezi vojenskými schopnostmi USA a zbytku Aliance, přičemž pokud by na stávající situaci nebylo včas reagováno, nevyváženost se dále prohloubí a může ohrozit soudržnost celé Aliance.

Aliance se musí přizpůsobit nové bezpečnostní realitě a efektivně fungovat v nepředvídatelném a nestabilním světě, jehož hlavní charakteristikou bude rostoucí multipolarita. Schopnost NATO přesvědčit veřejnost členských států o své užitečnosti, podmíněná zásadním zlepšením komunikace Aliance s veřejností a vnějším okolím vůbec, bude v budoucnu hrát zásadní roli pro existenci organizace jako takové.

3. NATO jako jeden z prvků globální bezpečnosti

Nová strategická koncepce může zásadně pomoci transformaci NATO v organizaci schopnou čelit hrozbám 21. století a vyvrátit tak pochyby o její smysluplnosti. Význam textu samotného by však neměl být přeceňován. Pro zlepšení komunikace v rámci Aliance a pro zvýšení prestiže a povědomí mezi veřejností je možná mnohem významnější samotný proces vytváření tohoto dokumentu, než dokument samotný. Zlepšení komunikace s veřejností členských států bude pro NATO zásadní výzvou.

Generální tajemník Anders Fogh Rasmussen navrhl na Mnichovské bezpečnostní konferenci v roce 2010, aby se NATO stalo pojítkem (osou) globální bezpečnosti. Hlavním důvodem pro takovou transformaci je změna mezinárodního bezpečnostního prostředí, snadno viditelná na příkladu války v Afghánistánu.

Právě afghánský příklad však ukazuje, že se Aliance nemůže soustředit pouze na mise mimo teritorium členských států.

Nová strategická koncepce musí potvrdit základní poslání vojenských sil NATO: ochranu míru, garanci teritoriální integrity, politické nezávislosti a bezpečnosti členských států, ochranu a efektivní obranu členských států a udržení, případně obnovení, teritoriální integrity aliančních států v případě konfliktu. Vedle toho by NATO samozřejmě mělo být schopno prostřednictvím expedičních misí zasahovat v případě potřeby v oblastech mimo transatlantický prostor, pokud z nich vychází přímá hrozba bezpečnosti členským státům.

V případě misí mimo teritorium členských států je nutné mít ujasněno jakými nástroji a prostředky se dá dosáhnout zamýšleného výsledku. Nestačí vojensky vyhrát, ale tento výsledek udržet („vyhrát mír“) a to i s pomocí nových přístupů („comprehensive approach“). Je nutné vyhnout se nebezpečí „přepínání sil“ (vojenských, ekonomických) a kalkulovat s tím, že část sil může být v tu samou chvíli potřebná k řešení i jiných hrozeb (přírodní katastrofy, technologické havárie). V daném případě můžeme mluvit o schopnosti přispívat k teritoriální ochraně.

4. Transformace schopností

Nová strategická koncepce by měla jasně definovat směr další transformace schopností Aliance. **NATO bude k naplnění svých úkolů potřebovat flexibilní, rozmístitelné, síťové propojené a udržitelné síly, které budou schopné plnit celé spektrum aliančních úkolů za přijatelnou cenu.** NATO bude plnit v následující dekádě čtyři druhy vzájemně souvisejících vojenských misí:

- odstranění, prevence a obrana proti jakékoli hrozbě agrese s cílem zajistit politickou nezávislost a územní integritu každého člena Aliance podle článku 5,
- ve spolupráci s partnery a civilními institucemi bránit teritorium Aliance proti celému spektru možných nekonvenčních hrozeb,
- rozmístit a udržet expediční schopnosti nad rámec smluvních závazků, pokud to bude nutné k prevenci útoku na území Aliance nebo k ochraně práv a zájmů členů Aliance,
- pomoc při utváření stabilního a mírového mezinárodního prostředí prostřednictvím spolupráce s partnery, poskytováním vojenského a policejního výcviku a koordinací těchto aktivit.

NATO bude potřebovat rozvinout své schopnosti v několika oblastech. Především se jedná o konvenční obranné schopnosti. **Pro dosažení potřebné**

úrovně schopností musejí členové NATO nejprve zastavit pokles výdajů na obranu. Skupina expertů identifikovala devět oblastí konvenčních obranných potřeb, na které by se Aliance měla následně soustředit. Nejedná se o nové požadavky; v popředí stále zůstává schopnost sil NATO působit v celém spektru možných operací v komplexním operačním prostředí při zajišťování obrany teritoria členských zemí NATO, a to i mimo euroatlantický prostor.

V kontextu rovnováhy mezi misemi v rámci i mimo teritorium členských států je také třeba vnímat otázku interoperability a pokračování transformace spojeneckých sil. **Schopnost spolupráce jednotlivých národních sil je vhodné posílit a stávající schopnosti aktivně prověřit, ať už bude v budoucnu k jejich spolupráci docházet kdekoliv.**

Z technického hlediska je třeba pokračovat v řešení interoperability mezi technologicky pokročilými systémy USA (a částečně i některých evropských členů) se zbytkem Aliance. Proto by měly síly pod vedením NATO pokračovat v procesu transformace a modernizace.

Tento proces však musí být koncepční a realistický. **Ekonomická krize ukázala na omezenost dostupných zdrojů a není možné počítat s dalším navyšováním výdajů na obranu. Prostředky je tak vhodné získat spíše odstraněním neefektivních systémů s pochybnou hodnotou pro moderní bezpečnostní prostředí a omezením zbytečně rozsáhlých velitelských struktur.** Samotná velitelská struktura Aliance, (včetně SHAPE), by měla být zefektivněna.

Možnou cestou pro zefektivnění transformace schopností je další rozvoj existujících a výstavba nových kapacit na principu sdílení nákladů. Takovým způsobem již působí například NAPMO (*NATO Airborne Early Warning and Control Programme Management Organisation*), NAMS (NATO Maintenance and Supply Agency) a další. Přitom je nutné nalézt mechanismus, jak eliminovat prosazování parciálních „národních zájmů“, které brání vzniku a rozvoji podobných mnohonárodních organizací. Příkladem jsou problémy kolem projektu AGS – *Alliance Ground Surveillance*.

Další možností je dělba zodpovědnosti za rozvoj schopností formou specializace. Tato cesta, která je přitažlivá zejména pro menší členské země Aliance, vyžaduje podporu větších zemí a ochotu ke kompromisům. **Je nutné si uvědomit, že specializace předpokládá výstavbu takových specializovaných schopností, které budou k dispozici všem ostatním spojencům (což může být dražší než národní „vševojsková“ armáda), a zároveň akceptaci chybějících schopností, které budou poskytovány ze společných kapacit NATO nebo jinými „specializovanými“ zeměmi (například za úhradu).**

Pro evropské země NATO je logickou (i když politicky stále těžko prosaditelnou) cestou pro rozvoj schopností využívání potenciálu EDA.

5. Taktické jaderné zbraně v Evropě

NATO musí v dohledné době vyřešit otázku taktických jaderných zbraní (TJZ) v Evropě. Existují dva odlišné pohledy na tuto otázku. Jeden je takový, že vzhledem k pochybné kredibilitě a operační hodnotě TJZ je možné za určitých podmínek tyto zbraně stáhnout (i v kontextu jednání s Ruskem o obdobných krocích). Druhý pohled naopak předpokládá zachování TJZ jako významného symbolu transatlantické vazby a angažovanosti USA v Evropě.

V současné době představuje TJZ v evropských členských zemích Aliance několik set amerických jaderných bomb B-61 určených pro letouny s dvojím použitím (*Dual Capable Aircraft*). Všechny tyto letouny se blíží hranici životnosti a po jejím vypršení by musely být nahrazeny.¹ Jedinou zemí, která je ochotna stávající stroje nahradit, jsou Spojené státy, zvažující DCA verzi letounu F-35.

Taktické jaderné zbraně měly nahradit konvenční převahu Varšavské smlouvy a dnes bychom těžko našli cíl, proti kterému by mohly být nasazeny. V takovém případě však mizí i jejich kredibilita, což má zásadní dopad na odstrašující schopnost. Vzhledem k tomu, že nasazení taktických jaderných zbraní postrádá v kontextu nukleárního tabu, zpřesnění konvenční munice a zásadní konvenční převahy NATO opodstatnění, je možné vyjednat jejich stažení bez toho, aby byla snížena bezpečnost Evropy.

Skutečnost, že NATO je obrannou aliancí a ruská vojenská doktrína je charakterizována jako striktně defenzivní,² představuje užitečný výchozí bod pro jednání, pokud se spojenci rozhodnou pro stažení TJZ. Pokud budou evropské státy preferovat zachování TJZ v Evropě, měly by se podílet na modernizaci nosičů, které budou muset být v dohledné době vyřazeny. **Pokud budou TJZ i jejich nosiče poskytovat pouze USA, bude v dlouhodobém horizontu hrozit, že tato situace posílí odpor Američanů k financování bezpečnosti Evropy. TJZ by se v takové situaci paradoxně proměnily ze symbolu transatlantické vazby v symbol neochoty Evropy přispět odpovídajícím způsobem k zajištění vlastní bezpečnosti.**

1) Jeffrey A. Larsen: *Is There a Future for Non-Strategic Nuclear Weapons?*, Defense Studies, Vol.6, No.1 (2006), s. 52–72.

2) *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement*, zpráva Skupiny expertů, 17. 5. 2010, s. 27.

6. Protiraketová obrana

S otázkou jaderných zbraní je úzce propojena také protiraketová obrana, která může nahradit TJZ jako psychologický symbol transatlantické vazby. NATO musí především přijmout zásadní politické rozhodnutí, jak by měl budovaný systém vypadat. Bez jasného výhledu není možné budovat systém koncepčně. Velmi rozsáhlá *Missile Defense Feasibility Study* je pozitivním analytickým krokem, sama o sobě však nedostatečným a prakticky málo použitelným.

Pokud nedojde k přelomovému řešení a vytvoření společné protiraketové obrany, bude se systém NATO skládat z příspěvků vyčleněných jednotlivými zeměmi. V takovém případě budou hrát samozřejmě zásadní roli Spojené státy, které mají v této oblasti nepochybný technologický náskok. **Jednání by však měla pokud možno probíhat v rámci NATO, neboť pozdější *ad hoc* napojování amerických prvků do komplexnějšího systému NATO může být obtížné.** Tato otázka je zásadní výzvou pro diplomacii členských států.

Přes multilaterální diskurz Obamova administrativa často preferuje bilaterální jednání, a to především na úrovni velmocenské diplomacie. **V zásadě platí, že by se NATO mělo aktivněji a jasněji zapojit také proto, že USA mohou jinak vybudovat svůj systém bez ohledu na spojence. Spojenci zároveň musejí přijmout fakt, že pokud nechtějí, aby USA vybudovaly svůj systém samy, musejí být připraveni nést příslušné náklady.**

V tomto ohledu je třeba reflektovat, že pro Evropu a USA má protiraketová obrana odlišný význam. Zatímco pro USA jde především o zajištění manévrovacího prostoru v případě krize, Evropané ji chápou spíše jako prostředek k omezení škod.³ Téma protiraketové obrany by mělo být pro Českou republiku v jednání o strategické koncepci zásadní mimo jiné proto, že pozice NATO může mít dopad na fungování navrženého zařízení amerického sdíleného systému včasné výstrahy v ČR. V zásadě totiž platí, že **bez začlenění do širšího systému aktivní obrany nebude mít ČR pro data systému včasné výstrahy smysluplné použití.**

3) Oliver Thränert: *Europe's Need for a Damage-Limitation Option*, European Security Forum, Working Paper, No. 27 (2007), s. 9–18.

7. Článek 5

Po rusko-gruzínské válce v roce 2008 a dalších výrazných vojenských aktivitách Ruska v roce 2009⁴ se ze strany některých členských států NATO (pobaltské státy, Polsko) objevil tlak na nové pojetí článku 5 Severoatlantické smlouvy, který je považován za základní kámen Aliance. **Tím, že někteří členové nevěří v základní poslání organizace a zpochybňují význam svého členství v ní, zásadně oslabují její integritu. Tlak na poskytnutí dalších záruk přichází často ze strany států, které jsou spíše konzumenty než přispěvateli ke společné bezpečnosti.** Zároveň je třeba vzít v úvahu nové geopolitické prostředí a dívat se na vztahy mezi USA a Evropou novým prizmatem.⁵

Aliance by se tedy měla dohodnout na tom, zda je definice článku 5 dostatečná a skutečně zajišťuje všem členům pomoc v případě napadení, nebo zda je opravdu potřeba jej redefinovat. Kredibilita vzájemné pomoci je v zásadě dostatečná, neboť její neposkytnutí by mělo zásadní negativní vliv na ostatní závazky spojenců.

Podstatou nového chápání článku 5 by neměla být jeho redefinice, ale posílení jeho významu a ujištění (*reassurance*).⁶ Nová strategická koncepce musí potvrdit, že NATO je akceschopnou organizací a rozptýlit tak pochybnosti o schopnostech použití článku 5. Zároveň by měla zavázat příslušné orgány NATO, aby vypracovaly plány na poskytnutí pomoci všem spojencům a k prověření schopností tuto pomoc efektivně přijmout.

Základním předpokladem veškerých úvah o článku 5 jsou však funkční ozbrojené síly. Zásadním oslabením kredibility článku 5 je i neochota řady členských zemí NATO investovat do vlastní obrany. Americký ministr obrany Robert Gates v únoru 2010 otevřeně kritizoval evropské spojence za snižování vojenských rozpočtů, což podle jeho názoru ohrožuje bezpečnosti Západu.⁷

4) Jedná se především o rozsáhlé operačně-strategické cvičení ozbrojených sil Ruské federace "Podzim" 2009, které probíhalo i na teritoriu Kaliningradské oblasti.

5) Brzezinski Zbigniew: *An Agenda for NATO Towards a Global Security Web*, Foreign Affairs, September/October 2009. „Před šedesáti lety prahly evropské státy po garantované americké podpoře, jelikož postrádaly vlastní efektivní síly. Znění článku 5 tak bylo pro Evropu uspokojující. Zmírňoval jejich kolektivní nejistotu tím, že zavazoval USA v době, kdy pouze Spojené státy byly schopny odpovědět smysluplnou silou. Ostatní státy je víceméně následovaly. Dnes je však situace jiná. Ukázkovým příkladem je válka v Afghánistánu. Většina spojenců Spojených států se cítí relativně bezpečně. A jsou to právě Spojené státy, kdo potřebuje odhodlané spojence. Avšak znění článku V. nechává na každém, jak moc nebo jak málo (případně vůbec) přispěje.“

6) Ronald Asmus, Stefan Czumur, Chris Donnelly, Aivis Ronis, Tomas Valasek, Klaus Wittmann: *NATO, New Allies and Reassurance*, Centre for European Reform, 2010.

7) Robert Gates: *NATO Strategic Concept Seminar (Future of NATO)*, National Defense University, Washington D.C., 23. 2. 2010.

Spojené státy, které začínají stále silněji pociťovat potřebu vyřešit vlastní rozpočtový deficit, nemusejí být nadále ochotné přispívat k obraně Evropy, pokud bude narůstat pocit Američanů, že Evropané nepřispívají dost sami.

S problematikou článku 5 úzce souvisí klíčová bezpečnostní výzva budoucnosti: kybernetická bezpečnost. Kyberterorismem by se měla zabývat specializovaná složka v gesci NATO, která bude schopna identifikovat zdroj napadení a posléze jej ve spolupráci s odborníky dané země zneškodnit. **Mělo by dojít k vypracování komplexní strategie zajištění kybernetické bezpečnosti členských států NATO.** Velký důraz by měl být kladen na zlepšení schopností identifikace a následného zneškodnění zdroje kybernetických útoků, aby byla „zásahová jednotka“ schopna provést ofenzivní protiúder. **Je samozřejmě nereálné, aby na kybernetický útok odpověděly členské státy vyhlášením války vedené běžnými konvenčními prostředky.**

8. Doporučení

Nová strategická koncepce NATO by z hlediska dalšího rozvoje nástrojů a schopností Aliance měla zohlednit následující závěry:

- **Opětovně potvrdit primární role NATO – ochranu míru a garanci teritoriální integrity, politické nezávislosti a bezpečnosti členských zemí.**
- **Zdůraznit, že NATO je obranou organizací euroatlantického společenství. Mise mimo teritorium by měly mít návaznost na přímé ohrožení členských států nebo jejich životních či strategických zájmů. Síly NATO by měly mít zároveň schopnost podílet se na teritoriální obraně/ochraně členských zemí NATO.**
- **Potvrdit nutnost připravenosti sil NATO pro vedení celého spektra misí.**
- Zajistit pokračování transformace, posilování interoperability a rozvíjení kapacit umožňujících sdílení schopností spojeneckých sil.
- **Zachovat alianční schopnost jaderného odstrašení prostřednictvím strategických jaderných zbraní.**
- V případě taktických jaderných zbraní je třeba buď rozhodnout o jejich zachování s vědomím toho, že evropské spojenci musejí hradit výměnu dosluhujících nosičů, nebo zahájit jednání o jejich stažení. **K tomu by však mělo dojít jen v případě reciproční dohody s Ruskem. Situace, kdy nové nosiče poskytnou pouze USA, je nejméně vhodným řešením.**
- **V rámci všezahrnujícího přístupu (*comprehensive approach*) posílit civilní schopnosti NATO.**
- **„Natoizovat“ protiraketovou obranu jako životní zájem Aliance. NATO by mělo přijmout politické rozhodnutí, jak má budoucí systém vypadat.**

- **Přijmout opatření zamezující redukci schopností, které mají věrohodně deklarovat schopnost Aliance zajistit obranu teritoria podle článku 5 Severoatlantické smlouvy.**
- **Kromě schopnosti eliminovat konvenční hrozby musí NATO rozvíjet i schopnosti umožňující eliminovat nové typy asymetrických hrozeb, zejména kyberterorismus a důsledky jeho projevů.**

POLICY PAPER IV: NATO A SPOLEČNÁ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA EU

Tomáš Karásek, Asociace pro mezinárodní otázky

1. Shrnutí

- Nová strategická koncepce by měla konkretizovat pojem „strategické partnerství“ mezi NATO a EU a konkrétně vymezit jeho obsah ve všech relevantních oblastech (politicko-strategické, institucionální, operační).
- Strategická koncepce by měla formulovat obecnou výzvu k členským státům, aby hledaly řešení problémů, jež brání zlepšení vztahů EU-NATO. To se především týká turecko-kyperského sporu.
- Strategická koncepce by měla vyzvat členské státy a EU k posílení spolupráce při rozvoji vojenských kapacit a k pokračování procesu národních specializací.
- Strategická koncepce by měla vymezit klíčové „kompetence“ NATO a EU.
- EU: vnitřní bezpečnost, krizový management a peacebuilding v sousedství EU, obrana konsensuálně přijatých unijních zájmů za hranicemi Unie, podpora evropských hodnot (například prostřednictvím institucionalizovaných partnerství), sektorové otázky bezpečnosti mimo vojenskou dimenzi (včetně energetické bezpečnosti).
- NATO: odstranění, teritoriální obrana/ochrana, boj proti externím vojenským hrozbám (státním i nestátním), vytváření strategického politicko-bezpečnostního konsensu v rámci euroatlantického společenství, šíření euroatlantického modelu civilně-vojenské spolupráce.

2. Vymezení problému

Postavení NATO v evropské bezpečnostní architektuře a zejména vztahy Aliance s Evropskou unií jsou jedním z klíčových aspektů její existence a činnosti. **Závěrečná zpráva skupiny expertů, která sice označuje EU za „unikátního a zásadního partnera NATO“¹, ale nedává konkrétní doporučení pro zlepšení tohoto vztahu, bohužel neotevřít dostatečný prostor pro výraznější posun v této věci.**

1) *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement*, zpráva Skupiny expertů, 17. 5. 2010. http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2010_05/20100517_100517_expertsreport.pdf (oficiální stránky NATO), 17 May 2010, s. 23–24.

Evropská, respektive Společná bezpečnostní a obranná politika (EBOP) je možná pro NATO „z definice problémem“², ale rozhodně ji nelze odbýt obecným prohlášením o potřebě prohlubování strategické spolupráce. **Některé klíčové evropské státy nebudou ochotné podílet se na dalším rozvoji NATO, pokud nebude adekvátně upraven vztah Aliance k EBOP, a pokud bezpečnostně-obranné dimenzi EU nebude věnován příslušný respekt.** Zkušenosti, které EU získala od založení EBOP v rovině politické, institucionální, organizační i operační, poskytují tomuto postoji reálný základ.

Má-li Česká republika zájem na udržení pevné transatlantické vazby, musí současně akceptovat, že někteří z jejích spojenců jsou ochotni tuto vazbu aktivně podporovat jen za podmínky dalšího rozvoje EBOP. I nová strategická koncepce NATO by tuto skutečnost měla vzít v potaz a věnovat spolupráci s EBOP odpovídající pozornost. Tento policy paper nastiňuje hlavní komplikace ve vztazích mezi NATO a EU³, možné řešení na základě konceptu posílené koordinace a soubor doporučení pro Českou republiku v souvislosti s vytvářením nové strategické koncepce NATO.

3. Společná bezpečnostní a obranná politika jako alianční problém

Vztahy mezi EU (EBOP) a NATO jsou komplikovány mnoha faktory na několika různých úrovních. V *politické* dimenzi ztěžují spolupráci rozdílné cíle členských států, které často chápou obě organizace jako prostředek k realizaci svých národních zájmů. V této souvislosti lze zmínit dva hlavní problémy.

Prvním jsou protichůdné strategické vize Francie a Velké Británie, pokud jde o žádoucí podobu evropské bezpečnostní architektury, vzájemný poměr EU a NATO a vztah mezi Evropou a USA. Tento názorový spor lze stále chápat jako základní štěpnou linii, byť její intenzitu oslabilo rozhodnutí prezidenta Sarkozyho o návratu Francie do aliančních vojenských struktur v roce 2009. Zatímco Francie usiluje o silnou EBOP a pokud možno minimalizované styky s NATO, Británie se snaží rozvoj EBOP omezit spíše na nevojenské aspekty a úzce ji zapojit do spolupráce s Aliancí.⁴

2) Hofmann, Stephanie – Reynolds, Christopher: *EU-NATO Relations: Time to Thaw the Frozen Conflict*. SWP Comments, Stiftung Wissenschaft und Politik, June 2007, http://www.swp-berlin.org/en/common/get_document.php?asset_id=4106, s. 1.

3) S ohledem na omezený rozsah se tento text nebude zabývat problematikou vztahu NATO k dalším bezpečnostním organizacím, jako je OBSE (jež si navíc dokázala najít vlastní „niku“ v podobně preventivní diplomacie a řešení sporů s menšinami, v níž se prakticky nemůže dostat s NATO do konfliktu).

4) Sturm, Paul: *NATO and the EU: Cooperation?* European Security Review. ISIS Europe, No. 48, February 2010, http://www.isis-europe.org/pdf/2010_artrel_445_eu-nato-capabilities.pdf, s. 4.

Stejně palčivě v praxi doléhá na obě organizace spor mezi Tureckem a Kyprem, který navíc Francie využívá k prosazení své vize evropské bezpečnostní architektury.⁵ Turecko z pozice člena NATO blokuje sdílení aliančních informací s Kyprem, jenž není členem NATO a neúčastní se programu Partnerství pro mír.⁶ Kypr naopak brání formálnímu zapojení Turecka do práce Evropské obranné agentury (EDA), přestože Turecko přispívá do misí EBOP a o spolupráci s EDA má eminentní zájem (například Norsko, které se formálně nachází ve stejné situaci jako Turecko, spolupráci s EDA navázalo).

V neposlední řadě nelze pominout roli USA, jejichž postoj k EBOP se postupně vyvíjel od nesouhlasu přes podezřívavé stanovisko až k akceptaci obranné dimenze Unie jako příležitosti pro budoucí partnerství. Otázkou je, jak dlouho a do jaké míry může zájem USA o NATO i bezpečnostně-obrannou dimenzi EU přetrvat, pokud by Evropa (ať už prostřednictvím EU či NATO) nebyla schopna jednat jako kompetentní globální partner Spojených států.⁷ V každém případě se zdá, že v debatě mezi „globalisty“ a „regionalisty“ v diskusi o nové strategické koncepci NATO (ale i v kontextu EU) existuje silný argument na straně zastánců pokračující angažovanosti mimo evropský kontinent: bez ní jsou evropské bezpečnostní organizace (ať už jde o NATO, nebo o EU) v současné mezinárodní situaci pro USA jen málo relevantní.

Politické problémy se nevyhnutelně dotýkají institucionální dimenze vztahu obou organizací. **I přes existenci mechanismu Berlín Plus funguje spolupráce jednotlivých orgánů EU a NATO mnohem hůře, než by měla a mohla. Schůzky mezi Severoatlantickou radou a Politickým a bezpečnostním výborem EU jsou poznamenány turecko-kyperským sporem, který zasahuje i mnohem nižší patra institucionálních struktur, jako je například Pracovní skupina EU-NATO pro schopnosti, které se dotýká vyloučení Turecka z fungování EDA.⁸ Probíhají sice i neformální setkání (na úrovni Severoatlantické rady a Politického a bezpečnostního výboru, vojenských výborů EU a NATO i ministrů zahraničních věcí), jejich přínos k řešení závažných překážek spolupráce je**

5) Hofmann, Stephanie – Reynolds, Christopher: *EU-NATO Relations: Time to Thaw the Frozen Conflict*. SWP Comments, Stiftung Wissenschaft und Politik, June 2007, http://www.swp-berlin.org/en/common/get_document.php?asset_id=4106, s. 4.

6) Goldgeier, James M.: *The Future of NATO*. Council Special Report No. 51, February 2010, Council on Foreign Relations, http://www.cfr.org/publication/21044/future_of_nato.html, s. 17.

7) Shapiro, Jeremy – Witney, Nick: *Towards a Post-American Europe: a power audit of EU-US Relations*. European Council on Foreign Relations, October 2009, www.ecfr.eu/page/-documents/towards-a-post-american-europe.pdf, s. 23.

8) *NATO and the EU: Cooperation?* European Security Review No. 48, ISIS Europe, February 2010, http://www.isis-europe.org/pdf/2010_artrel_445_eu-nato-capabilities.pdf.

však přinejmenším sporný: „Kde se nekonají formální schůzky, nemohou být přijímána formální rozhodnutí a nefunguje strategická koordinace.“⁹

Podobné problémy existují i na úrovni vojenských orgánů, jako jsou vzájemné styčné úřady (unijní u aliančního SHAPE, alianční ve Vojenském štábu EU). Výměnu utajovaných informací mezi oběma organizacemi blokuje podobné politické tlaky, jež negativně ovlivňují spolupráci jejich civilních orgánů. I zde je reálná spolupráce odkázána na neformální postupy, což pochopitelně míru důvěry mezi oběma organizacemi příliš nezvyšuje.

Operační úroveň je pozitivně ovlivněna maximální snahou představitelů EU i NATO v místě vyslání o navázání co nejlepších pracovních vztahů, které napomáhají splnit cíle dané mise a, mimo jiné, chránit životy nasazeného personálu. I sem však zasahují spory na nejvyšší úrovni. Kvůli tureckému postoji, který chápe propojenost misí EU a NATO v místě nasazení jako strategickou spolupráci v intencích mechanismu Berlín Plus, bylo například zablokováno poskytování aliančních zpravodajských informací a vojenské ochrany policejní misi EU v Afghánistánu (což je o to paradoxnější, že operace EUPOL Afghánistán byla Unií zřízena na základě výzvy ze strany NATO). V důsledku toho byla pochopitelně činnost mise a její výsledky výrazně omezeny.¹⁰

Že jsou tím fakticky ohrožovány nejen unijní, ale i alianční cíle v zemi, je zcela evidentní. Právě Afghánistán, kde politické spory na nejvyšší úrovni bez přehánění ohrožují životy aliančních a unijních vojáků a policistů, jasně demonstrovuje neudržitelnost současného stavu a nezbytnost koncepční a, pokud možno, rychlé nápravy.

4. Kompatibilita, specializace nebo posílená koordinace? **Možná náprava vztahu EU-NATO**

Nejen v politických debatách, ale i v odborném diskurzu lze vysledovat dva mezní přístupy k řešení vztahu EU-NATO. Na jedné straně stojí představa formalizované, striktní dělby práce mezi oběma organizacemi, kdyby se například NATO zabývalo vojenskými hrozbami a operacemi vyšší intenzity, zatímco Evropská unie by se soustředila na civilní aspekty krizového managementu, případně na vojenské operace nižší intenzity a omezeného rozsahu (ten to pohled bychom mohli označit jako „britský“); nebo, alternativně, řešení, kdy

9) Hofmann, Stephanie – Reynolds, Christopher: *EU-NATO Relations: Time to Thaw the Frozen Conflict*. SWP Comments, Stiftung Wissenschaft und Politik, June 2007, http://www.swp-berlin.org/en/common/get_document.php?asset_id=4106, s. 5.

10) Morelli, Vincent – Belkin, Paul: *NATO in Afghanistan: A Test of the Transatlantic Alliance*. CRS Report for Congress, Congressional Research Service, 3. prosince 2009, s. 31.

se NATO soustředí výhradně na teritoriální obranu a s ní spojené úkoly a EU se bude věnovat zvládání krizí mimo území Evropy („francouzský“ pohled).

Na opačné straně škály se nachází model absolutní kompatibility, kdy by veškeré kapacity obou organizací byly budovány podle totožných standardů (a ideálně v podobě sdílených mnohonárodních útvarů podle vzoru AWA-CS) a záleželo by pouze na politickém rozhodnutí, v jaké rámci bude tento *pool* vojenských a civilních schopností využit.

Ačkoliv by patrně každé z těchto řešení bylo funkčně efektivnější než současný stav, jejich uvedení do praxe je nereálné, protože by vyžadovalo systematické a radikální řešení výše popsaných politických problémů. V současné době nelze doufat, že by se členské státy k něčemu takovému odhodlaly. To ale neznamená, že fungování vztahu EU-NATO nelze v daných podmínkách výrazněji zlepšit. **Praktickým řešením by se mohl stát přístup posílené koordinace, který by akceptoval nezbytnou míru specializace, prosadil maximální možnou míru vzájemné kompatibility a současně by posílil formální mechanismy spolupráce.** Vyjdeme-li z předpokladu, který explicitně nebo implicitně vyplývá z českých zahraničně-bezpečnostních strategických dokumentů, že hlavním zájmem České republiky je zachování pevné transatlantické vazby a vzájemné harmonie EU a NATO, je právě posílená koordinace vhodným řešením.

Kompatibilitu, respektive harmonizaci, je třeba zajistit na úrovni administrativní, doktrinární a zejména ve výstavbě, výcviku a vyzbrojování ozbrojených sil, kdy by měla být cílem využitelnost ozbrojených sil pro potřeby obou organizací. Množství kapacit vhodných k vyslání do expedičních operací je v Evropě stále velmi omezené, proto je jakákoli duplikace zejména v této oblasti zcela nežádoucí. S ohledem na reálné možnosti většiny evropských zemí (včetně ČR) je současně třeba, aby dále pokročil proces budování sdílených kapacit v určitých klíčových oblastech (například transportní letouny a helikoptéry). Požadavky na expediční vojenské síly by přitom logicky měly vycházet z dlouhodobě prověřených aliančních standardů. Otázkou při tomto řešení zůstává, zda je potřebné, možné a politicky průchozí budovat ozbrojené síly takovým způsobem, aby EU byla schopna autonomní vojenské akce většího rozsahu (včetně úkolů kolektivní obrany) nezávisle na USA (NATO).

Potřeba specializace, respektive dělby práce vychází v prvé řadě z rozdílného charakteru obou organizací. Evropská unie je komplexní, multidimenzionální organizací, jejíž bezpečnostní aktivity se překrývají a doplňují s dalšími činnostmi, například širokým spektrem hospodářských politik (což je klíčová skutečnost například ve vztahu k energetické bezpečnosti). Na rozdíl od NATO disponuje EU také nezanedbatelnými pravomocemi v ob-

lasti vnitřní bezpečnosti v intencích Stockholmského programu 2009 a následné strategie z roku 2010. Unie má také mnohem jasněji než NATO vymezené regionální bezpečnostní zájmy. Konečně je nesporné, že jednou z předností Unie je její dlouhodobá, koncepčně i institucionálně zakotvená snaha o budování civilních expedičních kapacit (v této oblasti je navíc Evropská unie iniciátorem podobných procesů na národní úrovni, na rozdíl od oblasti vojenských kapacit).

Agenda NATO je ve srovnání s Uní vymezena mnohem úžeji a zaměřuje se na otázky vojenské bezpečnosti a její politický kontext. Vedle tradiční úlohy odstranit agresora a teritoriální obrany tak na sebe NATO po skončení studené války postupně vzalo úkoly krizového managementu, které v současné podobě v Afghánistánu dospěly až k realizaci protipovstaleckých operací.

Je otázkou, nakolik by NATO vedle klíčových misí (odstranění včetně protiraketové obrany, plánování obrany teritoria členských států, krizový management vojenskými silami mimo vlastní území, vojenské aspekty boje proti terorismu) mělo přibírat další úkoly. Vodítkem by měl být princip efektivity: **rozvíjení aktivit, jimiž již disponuje EU (jako jsou civilní expediční kapacity) se nejeví jako perspektivní, naopak doplnění činnosti o reakce na nové výzvy související s teritoriální obranou je logickým krokem (viz obrana virtuálního „teritoria“ členských zemí před počítačovými útoky politického rázu).**

Aby však mohl vztah EU-NATO fungovat skutečně efektivně, musí maximální kompatibilitu (zejména v oblasti rozvoje vojenských schopností) a nezbytnou specializaci vyplývající z rozdílné povahy obou organizací a jejich dlouhodobého vývoje doplnit zvýšená míra formální koordinace. „Strategické partnerství“ je k ničemu, když není podloženo společným strategickým (a dalším souvisejícím) rozhodováním. Toho je možné dosáhnout pouze současným vyřešením turecko-kyperského sporu a nalezením nové podoby britsko-francouzského konsensu. Jeho základem musí být nevyhnutelně ústupky na obou stranách: jako možné a dosažitelné řešení se nabízí britský ústupek v otázce plnohodnotného operačního velitelství EU v kombinaci s francouzskou ochotou akceptovat nasazení civilních kapacit EU v operacích NATO a primát Aliance v určování standardů pro rozvoj vojenských sil v rámci obou organizací.

5. Doporučení

Nová alianční strategická koncepce samozřejmě sama o sobě vztahy NATO a EU nezlepší. Přesto lze v souvislosti s vytvářením tohoto dokumentu navrhnout několik kroků, jež by měly přispět k naplnění výše zmíněného českého zájmu na silné transatlantické vazbě a harmonických vztazích obou organizací:

- **Konkretizovat pojem „strategické partnerství“.** Má-li být nová strategická koncepce funkčním vodítkem pro budoucí aktivity Aliance, pouhá deklarace úmyslu nestačí. Je třeba vymezit, jakých oblastí se strategické partnerství s EU týká: politicko-strategické (společné posouzení bezpečnostního prostředí a hrozeb, sdílená představa žádoucího stavu), institucionální (nástin kroků k posílení formálních koordinačních mechanismů), operační (zmínka o vymezení vojenských a policejních misí a o společných *rules of engagement*).
- **Formulovat obecnou výzvu k členským státům, aby hledaly řešení problémů, jež brání zlepšení vztahů EU-NATO.** Aliance by měla dát najevo, že ví o existenci turecko-kyperského sporu a usiluje o jeho řešení. S ohledem na postoj Turecka bude nezbytné, aby obdobnou deklaraci přijala v nějaké podobě i Evropská unie (s ohledem na Kypr). Následně by Česká republika měla podpořit jakékoliv diplomatické kroky, které umožní tento spor překonat.
- **Vyzvat k posílení spolupráce při rozvoji vojenských kapacit.** Nezbytnou součástí by měl být důraz na pokračování procesu specializace národních armád a rozvoj sdílených kapacit (ovšem při současném obnovení důrazu na závazky plynoucí z článků 4 a 5 Severoatlantické smlouvy).
- **Vymezit klíčové „kompetence“ NATO a EU z hlediska České republiky.** Přestože taxativní rozdělení úkolů mezi EU a NATO je nejen politicky neprůchozí, ale bylo by i funkčně kontraproduktivní, Česká republika by měla být schopna jasně formulovat, co od obou organizací očekává. Takto definovaný národní zájem ve vztahu ke vzájemnému poměru NATO a EU by měl být jednotně dodržován českými zástupci u obou organizací.
- Nabízejí se následující preference: EU – vnitřní bezpečnost v intencích Stockholmského programu a strategické koncepce 2010, krizový management a peacebuilding v sousedství EU, obrana konsensuálně přijatých unijních zájmů za hranicemi Unie, podpora evropských hodnot (například prostřednictvím institucionalizovaných partnerství), sektorové otázky bezpečnosti mimo vojenskou dimenzi (včetně energetické bezpečnosti). NATO – odstrašení, teritoriální obrana/ochrana (včetně obrany proti politickým hrozbám v kyberprostoru), boj proti externím vojenským hrozbám (státním i nestátním) sdíleným zájmům a hodnotám členů Aliance, vytváření strategického politicko-bezpečnostního konsensu v rámci euroatlantického společenství, šíření euroatlantického modelu civilně-vojenské spolupráce.

PODKLADY

Strategická koncepce očima odborné veřejnosti

1. Výběr literatury

Následující seznam nabízí vybranou bibliografii k problematice nové strategické koncepce NATO, z níž řešitelé tohoto projektu vycházeli při svých diskusích. Další literatura je uvedena v poznámkovém aparátu jednotlivých policy paperů. Podrobný seznam literatury k problematice strategické koncepce pak naleznete na oficiálních stránkách NATO (www.nato.int/strategic-concept/strategic-concept-bibliography.html) a také na stránkách tohoto projektu (www.nato-2010.webnode.cz).

- *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement. Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO*, The North Atlantic Treaty Organization (NATO), May 2010.
- *NATO's New Strategic Concept*, Advisory Council on International Affairs, The Hague, No. 67, January 2010.
- *NATO Strategic Concept: Response to Our Concerns?* Conference Summary, Prague Security Studies Institute, Praha, leden 2010.
- Ronald Asmus, Stefan Czumur, Chris Donnelly, Aivis Ronis, Tomas Valasek, Klaus Wittmann: *NATO, New Allies and Reassurance*, Centre for European Reform, London, May 2010.
- Phillip R. Cuccia: *The Implications of a Changing NATO*, Strategic Studies Institute (SSI), US Army War College, 21 May 2010.
- Beata Górka-Winter, Marek Madej (eds.): *NATO Member States and The New Strategic Concept: an Overview*, The Polish Institute of International Affairs, May 2010.
- Daniel S. Hamilton (ed.): *Alliance Reborn: An Atlantic Compact for the 21st Century*, The Washington NATO Project, February 2009.
- Daniel S. Hamilton, Frances G. Burwell: *Shoulder to Shoulder: Forging a Strategic US-EU Partnership*, Atlantic Council of the United States, Washington DC 2009.
- Tomas Valasek: *NATO, Russia and European Security*, Centre for European Reform, London, 21 October 2009.
- Tomas Valasek, Daniel Korski: *Closer NATO-EU Ties: Ideas for the Strategic Concept*, December 2009.
- M. J. Williams: *NATO's Balancing Act*, Center for European Policy Analysis (CEPA), Washington DC, Central Europe Digest, 3 May 2010.
- Klaus Wittmann: *Towards a new Strategic Concept for NATO*, NATO Defense College, Forum Paper No. 10, September 2009.

2. Nové role a příležitosti

Jedním z cílů nové alianční strategické koncepce bylo zvýšit zájem o NATO u široké veřejnosti a zároveň vygenerovat co největší množství nápadů o budoucnosti Aliance. Dnes lze s jistotou konstatovat, že tato ambice byla poměrně úspěšně naplněna. Odborná veřejnost v členských státech NATO i mimo ně se skutečně v posledních dvanácti měsících v bezprecedentní míře aktivizovala a vyplnila tak přání generálního tajemníka NATO, aby intelektuální diskuze o budoucnosti Aliance probíhala na nejširším možném půdorysu a transparentně.

V prvé řadě nabídl harmonogram Skupiny expertů čtyři velké „oficiální“ semináře a desítky menších konferencí, na kterých měli akademici či zástupci think-tanků možnost vyjadřovat se k připravované koncepci.

Zadruhé došlo k publikačnímu boomu. Vedle klasických komentářů, článků a analýz v renomovaných periodikách po celém světě jen málokterá nevládní komunita pohlédla možností připravit doporučení ať už pro své národní představitele, či Alianci jako celek. Objevily se také konkrétní návrhy znění nové strategické koncepce.¹

Vůbec poprvé v historii příprav strategické koncepce sehrál významnou roli internet. Na oficiální stránce NATO bylo vytvořeno diskusní fórum a kromě toho se otázka budoucnosti NATO řešila na nejrůznějších blozích a komunitních sítích. Do debaty tak mohla přispět opravdu široká veřejnost.²

Veškeré tyto iniciativy bezesporu ovlivnily uvažování členů Skupiny expertů připravujících doporučení pro generálního tajemníka a také představitelů vlád, kteří budou dokument v konečném důsledku schvalovat.

Existuje ještě jedna přímá linie, prostřednictvím které měl nevládní sektor možnost spoluvytvářet novou strategickou koncepci. Skupina expertů pod vedením Madeleine Albrightové totiž sestávala z osobností se zkušenostmi převážně z politiky či diplomacie, ale po celou dobu své práce měla k dispo-

1) Příkladem takového dokumentu je zpráva vydaná Polským institutem mezinárodních vztahů (PISM) *Report of the Group of Experts on NATO New Strategic Concept*. Viz také www.pism.pl/bulletin_content/id/989.

2) Naprosto unikátním byl v této souvislosti projekt *2010 Security Jam*, uspořádaný bruselským think-tankem Security & Defence Agenda (SDA), do kterého se zapojilo na 4000 účastníků z 124 zemí. Bezpečnostní komunita však tento počín přijala s rozpaky, neboť do poslední chvíle nebylo jasné, jak budou stovky příspěvků v diskusních místnostech vyhodnoceny a zpracovány. *Security Jam* tak poukázal na omezené možnosti internetu pro formulování politických doporučení. Namísto volného brainstormingu spočívá síla internetu spíše v jasně moderovaných diskusích. Viz *The New Global Security Landscape: 10 Recommendations from the 2010 Security Jam*, Security and Defense Agenda, Brussels, 2010, www.securitydefenceagenda.org/Portals/7/2010/Publications/SDA_JAM_Report_highres.pdf.

zici tým poradců, kteří se zásadním způsobem podíleli na konečném vyznění dokumentu *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement*. Nepřekvapí, že se jedná o autory, kteří dlouhodobě sledují a komentují dění kolem Aliance³ a jsou podepsáni pod řadou výše doporučených publikací. Právě oni často určovali diskurz v oblasti transatlantických vztahů v posledních dvaceti letech.⁴

3. Neotřelá řešení

Zdaleka ne všechna doporučení navrhovaná širokou nevládní komunitou se nakonec objeví ve finálním dokumentu. Rozsah textu i potřeba politického konsensu k jeho přijetí totiž budou přirozenými limitujícími faktory, což už naznačil výsledek práce Skupiny expertů.⁵ Přesto stojí za povšimnutí některé relevantní „kreativní“ návrhy, které pravděpodobně nenajdou uplatnění v připravované koncepci, avšak v dlouhodobém horizontu se mohou prosadit.

Paradoxem sedmé strategické koncepce v historii NATO bude zřejmě fakt, že se nepodaří zásadním způsobem posunout vztah mezi NATO a Evropskou unií. To je téma, které analytici na obou stranách Atlantiku nejčastěji akcentovali.⁶ Politická reprezentace jen stěží dosáhne v Lisabonu v tomto smě-

- 3) Skupině expertů radili mimo jiné Ronald Asmus (*Transatlantic Centre of the German Marshall Fund*, Brusel), Hans Binnendijk (*National Defense University*, Washington), Stephen Flanagan (*Center for Strategic and International Studies*, Washington), Camille Grand (*Foundation for Strategic Research*, Paříž), Karl Heinz-Kamp (*NATO Defense College*, Řím) a Tomáš Valášek (*Centre for European Reform*, Londýn).
- 4) Ronald Asmus je jedním ze spoluautorů fráze *out-of-area or out of business*, která určila diskuse o poslání a transformaci NATO v devadesátých letech a kterou poprvé na veřejnosti použil v červenci 1993 americký senátor Richard Lugar. Viz Ronald Asmus, Richard L. Kugler, Stephen Larrabee: *Building A New NATO*, Foreign Affairs, September/October 1993. Hans Binnendijk před summitem NATO v Praze spoluutvářel koncept Sil rychlé reakce NATO (*NATO Response Force*), viz Hans Binnendijk, Richard Kugler: *Transforming European Force*, Survival, International Institute for Strategic Studies, Vol. 44, no. 3, Autumn 2002.
- 5) Předložená zpráva skupiny expertů sice reflektovala hlavní témata, která se v debatě objevila, avšak vyhnula se kontroverzním formulacím. Samotní poradci Skupiny expertů přiznávají, že zpráva „má své mouchy a místy upřednostňuje politickou rovnováhu před odvahou“, avšak jedním dechem dodávají, že bez tohoto přístupu by nebylo možné dosáhnout zásadního konsenzu (Tomáš Valášek: *Co hovorí správa Madeleine Albrightovej*, STRATCON 2010).
- 6) Nejkomplexnějším projektem v této oblasti byla zpráva *Shoulder to Shoulder: Forging a Strategic U.S.-EU Partnership* (Daniel S. Hamilton and Frances G. Burwell), která do detailu analyzovala vztah Spojených států a Evropské unie. Mezi návrhy na inovaci transatlantického vztahu se objevilo například ustavení *NATO-EU Troika* nebo *Euro-Atlantic Forum*, které by se skládalo z 21 států, kteří jsou zároveň členy NATO i EU.

ru výraznějšího úspěchu, částečně i kvůli vnitřním problémům obou organizací, mimo jiné finanční (a v případě EU také institucionální) krizi.

Výhledově by však **společná cvičení, poradní orgány či vzdělávací instituce** mohly zajistit lepší spolupráci mezi EU a NATO v rámci komplexního přístupu (*comprehensive approach*), kde má každá instituce specifické know-how a schopnosti, které by bylo dobré synergicky provázet.⁷ Navíc by bylo dobré po letech **revidovat smluvní rámec** mezi oběma organizacemi, takzvaný Berlín Plus.⁸

Takřka všechna témata v připravovaném dokumentu se budou v určité míře dotýkat Ruska, kde se ale názory spojenců často diametrálně rozcházejí. Hlubou vzdálenější budoucnosti jsou proto návrhy, aby **Aliance aktivně usilovala o členství Ruska**,⁹ případně aby vytvořila „kontaktní skupinu“ pro Rusko, pokud by se stávající platformy pro komunikaci s Moskvou ukázaly jako nedostatečné.¹⁰ Diskuse v této oblasti se prozatím zastavila na obecných prohlášeních, především ze strany USA, že Rusko má mít dveře do NATO otevřené. Hlavní důraz tak nadále zůstane na efektivním fungování Rady NATO-Rusko a aktivním zaangažování Ruska.¹¹

Partnerstvím je ve zprávě Skupiny expertů věnován značný prostor. Lze tudíž očekávat, že obdobně tomu bude i v samotné strategické koncepci. Pravděpodobně však zatím neprojde návrh, aby v duchu kooperativní bezpečnosti NATO začalo s partnery uzavírat **dohody o vzájemné pomoci** („bilaterální články 5“), ať už pro případ konvenčního či pouze nekonvenčního ohrožení.¹²

Zpráva *NATO 2020* rovněž kritizuje rozhodovací procesy v Alianci. Nabízí se možnost **omezit rozhodování konsensem** pouze na Severoatlantickou radu či na určité otázky (například rozpočet Aliance). Případně by si hlasovací právo

7) Tomas Valasek, Daniel Korski: *Closer NATO-EU Ties: Ideas for the Strategic Concept*, SAIS Center for Transatlantic Relations.

8) Berlín Plus je balíček dohod mezi NATO a EU z roku 2003, který definuje rámec vzájemné spolupráce. Na jeho základě získala Evropská unie mimo jiné přístup k určitým aliančním kapacitám (plánování, logistika), které může využívat pro své operace. Obdobnou výsadu ve vztahu k EU však Alianci dohody neumožňují. V současnosti je mechanismus Berlín Plus aplikován pro misi ALTHEA v Bosně a Hercegovině.

9) Doug Saunders: *The hollow shell that is NATO*, The Globe and Mail, July 2010, www.the-globeandmail.com/news/world/the-hollow-shell-that-is-nato/article1627546.

10) Wolfgang Ischinger, Ulrich Weisser: *Getting Russia Right*, The New York Times, June 2010, www.nytimes.com/2010/06/10/opinion/10iht-edischinger.html.

11) O vztahu NATO, Ruska a EU detailně pojednává studie Tomáše Valáška *NATO, Russia and European security*, Center for European Reform 2009, www.cer.org.uk/pdf/wp_929_nato_nov09.pdf.

12) *The new global security landscape: 10 Recommendations from the 2010 Security Jam*, Security and Defense Agenda, Brussels 2010, www.securitydefenceagenda.org/Portals/7/2010/Publications/SDA_JAM_Report_highres.pdf.

v záležitostech týkajících se konkrétní vojenské mise mohly ponechat pouze ty státy, které budou do dané operace přispívat.¹³

V neposlední řadě bude úspěchem, pokud se nové strategické koncepci podaří přispět ke zlepšení fungování Sil rychlé reakce (*NATO Response Force*). Životaschopnost tohoto projektu by totiž v budoucnu mohla podpořit například vznik analogických Stabilizačních a rekonstrukčních sil (*NATO Stabilization and Reconstruction Force*), tedy sil pro plnění organizační, výcvikové a vyzbrojovací role v postkonfliktních situacích.¹⁴

4. Závěr

Není pochyb, že odborný diskurz bude pokračovat i po schválení nové strategické koncepce. Lze také očekávat, že odborná veřejnost podrobí proces vzniku strategické koncepce kritické reflexi podle toho, nakolik výsledný dokument splní její očekávání. Již v době uzávěrky tohoto sborníku (září 2010) zaznívaly kritické hlasy, především z řad diplomatů, které se pozastavovaly nad způsobem přípravy konkrétního znění nové koncepce.¹⁵ Obhájci tohoto přístupu naopak zdůrazňovali, že jedině úzká skupina může připravit srozumitelný dokument.

Proces přípravy strategické koncepce znamenal příležitost, kterou jednotliví aktéři využili různě. V řadě členských zemí nepřinesl tento otevřený a inkluzivní proces kýžený efekt. Otázkou je, komu tento neúspěch přičíst. Alianci a generálnímu tajemníkovi zřejmě těžko. Jejich úsilí vtáhnout do procesu co největší počet aktérů si zasluhuje uznání.

Neselhaly spíše jednotlivé vlády, které často nechtějí či nedokáží o NATO s vlastní veřejností hovořit? Je snad pochroumaný obraz Aliance v očích veřejnosti signálem, že do budoucna stejně nemá smysl otevírat veřejnou diskusi o tvorbě aliančních strategií? Nebo jen svědčí o tom, že někteří spojenci necítí potřebu zasadit se o lepší obraz Aliance? Nebo jsou tyto úvahy zbytečné, neboť samotný „produkt“ zvaný NATO už jednoduše nelze lépe „marketingově“ prodat?

Tento text se však pokusil doložit, jak významným způsobem zástupci nevládního sektoru z celé Aliance ovlivnili Skupinu expertů a tým kolem generál-

13) Daniel Hamilton (ed.): *Alliance Reborn: An Atlantic Compact for the 21st Century*, Washington, February 2009, www.acus.org/files/publication_pdfs/65/NATO-AllianceReborn.pdf.

14) Tamtéž.

15) Velvyslanci a stálí zástupci při NATO nebyli do přípravy návrhu vůbec zapojeni a první oficiální diskuse nad návrhem generálního tajemníka se očekává až v polovině října 2010, tedy měsíc před summitem v Lisabonu.

ního tajemníka, který připravuje návrh finálního dokumentu. Je proto nepochybné, že pocit širšího vlastnictví (*ownership*) nové strategické koncepce bude bezprecedentní.

Její konečné znění sice bude výsledkem politického konsensu mezi vládami členských zemí, avšak ten se bude vůbec poprvé utvářet kolem polotovaru vzniklého mimo vládní aparáty. Bez ohledu na výsledek budou stovky odborníků z nevládních organizací a univerzit hledat ve výsledném dokumentu svůj rukopis.

Informace o projektu

Projektu *Nová strategická koncepce NATO: zájmy a priority České republiky* se účastnili zástupci sedmi českých akademických pracovišť a nevládních organizací, které se zabývají evropskou bezpečností, českou bezpečnostní politikou a transatlantickými vztahy.

Jedná se o tyto instituce:

- Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)
- Centrum transatlantických vztahů vysoké školy CEVRO Institut (PCTR)
- Informační centrum o NATO, Jagello 2000
- Institut pro evropskou politiku EUROPEUM
- Prague Security Studies Institute (PSSI)
- Středisko bezpečnostní politiky, CESES FSV UK
- Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií FSS MU

* * *

14. ledna 2010 proběhla na půdě vysoké školy CEVRO Institut úvodní organizační schůzka zástupců organizací, které jsou do projektu zapojeny. Zúčastnili se jí Miloš Balabán (SBP CESES FSV), Jan Jireš (PCTR CEVRO Institut), Petr Zlatohlávek (Jagello 2000), Jiří Schneider a Jan Havránek (PSSI), Tomáš Weiss (EUROPEUM) a Michal Thím a Tomáš Šindelář (AMO).

15. března 2010 se na půdě vysoké školy CEVRO Institut uskutečnil první z workshopů v rámci projektu. Workshop s názvem „Bezpečnostní rizika a hrozby“ se ve svém prvním panelu věnoval současnému bezpečnostnímu prostředí v Evropě a identifikaci bezpečnostních hrozeb a výzev České republiky, NATO a EU. Druhý panel byl věnován externím aktérům ovlivňujícím bezpečnost ČR a Evropy – Rusku, Číně, Ukrajině dalším. Cílem workshopu bylo diskutovat povahu našeho současného bezpečnostního prostředí, ze které musí vycházet i nová strategická koncepce NATO a české priority s ní spojené.

10. května 2010 se na půdě vysoké školy CEVRO Institut uskutečnil druhý z workshopů v rámci projektu. Workshop s názvem „Nástroje a schopnosti NATO“ se ve svém prvním panelu zaměřil na problematiku nástrojů a schopností NATO a na to, jakým způsobem by měly být vymezeny v nové strategické koncepci. Druhý panel se věnoval postavení NATO v evropské bezpečnosti

architektuře a žádoucí podobě vztahů mezi NATO a EU. V obou panelech se účastníci workshopu samozřejmě zvláště soustředili na identifikaci českých zájmů a priorit v daných oblastech.

29. září 2010 se uskutečnil na vysoké škole CEVRO Institut závěrečný seminář za účasti zástupců cílových skupin projektu (poslanci a senátoři a jejich poradci a asistenti, členové odborných komisí politických stran, pracovníci MZV a MO, zástupci médií), na kterém byly prezentovány policy papery a diskutovány jejich závěry a doporučení. Na semináři vystoupili také zástupci Ministerstva zahraničních věcí ČR a Ministerstva obrany ČR s informacemi o aktuálním stavu přípravy nové strategické koncepce a o české pozici v rámci tohoto procesu.

* * *

Podrobnější informace o projektu najdete na adrese www.nato-2010.webnode.cz.

Projekt *Nová strategická koncepce NATO: zájmy a priority České republiky* byl finančně podpořen Ministerstvem zahraničních věcí ČR. Za doporučení a názory obsažené v policy paperech a dalších textech této publikace však nesou odpovědnost výhradně jednotliví autoři.

Ačkoli jsou policy papery otištěné v této publikaci připsány konkrétním autorům, na jejich podobě se v různé míře podílela i řada dalších účastníků projektu reprezentujících výše uvedené instituce. Jejich připomínky, výhrady, náměty a diskusní příspěvky významně napomohly ke zdaru celého projektu.

Poznámky:

Poznámky:

Poznámky:

Tomáš Šindelář, Jan Jireš (eds.)

**NOVÁ STRATEGICKÁ KONCEPCE NATO:
ZÁJMY A PRIORITY ČESKÉ REPUBLIKY**

Vydavatel: CEVRO Institut

Jungmannova 17

110 00 Praha 1

tel.: 221 506 700

email: info@vsci.cz

www.cevroinstitut.cz

Výroba: Vladimír Vyskočil – KORŠACH

Čajkovského 17

130 00 Praha 3

tel.: 777 131 386

email: typograf@korsach.cz

www.korsach.cz

Grafický návrh: Missing Element, s.r.o.

Grafická úprava a zlom: Vladimír Vyskočil - KORŠACH

Tisk: Glos Semily

1. vydání

Praha 2010

ISBN: 978-80-87125-11-3